

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com

Web: www.uidergisi.com

Çin'in Değişen Enerji Stratejisinin Dış Politikasına Etkileri (1990-2010)

R. Kutay KARACA

Dr., Harp Akademileri Komutanlığı, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

Bu makaleye atıf için: Karaca, R. Kutay, “Çin'in Değişen Enerji Stratejisinin Dış Politikasına Etkileri (1990-2010)”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 9, Sayı 33 (Bahar 2012), s. 93-118.

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayımlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Çin'in Değişen Enerji Stratejisinin Dış Politikasına Etkileri (1990–2010)

R. Kutay KARACA*

ÖZET

Deng'in iktidara gelişiyle planlanan ve 1990'ların başında meyvesini vermeye başlayan ekonomik program, 1995 yılından itibaren enerji ithalatına ihtiyaç duymaya başlamıştır. Bu ithalat sürekli artış göstermiş ve 2009 yılında bağımlılık güvenlik sınırını aşmıştır. Dünyadaki diğer güçlerin aksine Çin için enerjiyi sorunsuz elde etme yalnızca ekonomik gelişimin devamı anlamına gelmemektedir. Ekonomik gelişimin devamı halkın refahının artmasını, ordunun hızlı modernizasyonunu ve en önemlisi rejimin devamını sağlayacaktır. Bu durum Çin dış politikasını doğrudan etkilemeye başlamıştır. Çin enerji kaynaklarına sahip ülkeleri öncelikli ilişki kuracak ülkeler olarak görmektedir. Bu ülkelerin çoğunun az gelişmiş ya da gelişmekte olan Orta Doğu ve Afrika ülkeleri olması da Çin'in ilişki kurmasını kolaylaştırmaktadır.

Anahtar Kelimeler:Çin, Enerji, Güvenlik, Dış Politika, Güç Stratejisi

The Impact of China's Changing Energy Strategy to its Foreign Policy (1990–2010)

ABSTRACT

The economic program, which was planned after Deng's coming to power and which began to "bear the fruits" in the beginning of 1990's, emerged the need for energy import since 1995. Import increased continuously and the import-dependency exceeded the security limit in 2009. In contrast with the other powers in the world, for China, obtaining energy with ease does not only mean an increase in economic development; but sustaining the economic development will also maintain an increase in public welfare, rapid modernization of the army and, most importantly, the continuity of the regime. This situation has already begun to influence China's foreign policy directly. China perceives establishing relations with the countries having the energy sources as a priority. Most of these are less developed or developing countries in the Middle East and Africa, making it easy for China to establish relations with.

Keywords: China, Energy, Security, Foreign Policy, Power Strategy

* Dr., Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Harp Akademileri Komutanlığı, İstanbul. E-posta: karaca-kutay@yahoo.com.

Giriş

Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemde yaşanan değişimler teknolojik gelişimle paralellik göstermiştir. Teknolojik gelişme iletişimin kolaylaşmasına ve yaygınlaşmasına neden olmuş ve küreselleşmeyi tetiklemiştir. Küreselleşmenin etkisi özellikle iktisadi alanda kendisini hissettirmiştir. İktisadi gelişimler ülkelerin güç anlayışında değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur.

Bu değişimler iktisadi gücün başat hale gelmesine ve siyasi ile askeri gücün önüne geçmesine neden olmuştur. Bunun yanında askeri güç kullanımının maliyetinin yüksek oluşu ve ulusal/uluslararası kamuoyundan onay alma zorunluluğu, yumuşak gücün kullanımını önemli hale getirmiştir. Yumuşak gücün kullanımının etkisiyle ekonomik unsurlar daha fazla ön plana çıkmıştır.

Ekonomik anlamda ABD, Avrupa ve Japonya'dan oluşan çok merkezli dünya yapısına farklı merkezler eklenmiştir. Bu merkezlerin başında Çin gelmektedir. Deng Şiaoping'in iktidarıyla birlikte izlenen politikalar sürekli büyüyen bir ekonomi yaratmış ve büyüyen bu ekonomi Çin'i küresel bir oyuncu haline getirmiştir.

Çin için sürekli büyüyen bir ekonomiye sahip olmak ülkenin gelişimi için önemli görülürken, büyümenin sürekliliği rejimin devamı olarak kabul edilmektedir. Ekonomik büyümeyi sürdürme zorunluluğu Çin'i giderek enerjiye bağımlı hale getirmektedir. Enerjiyi sorunsuz ve kesintisiz elde etme temel dış politika amacı haline gelmektedir. Çin, enerji güvenliği, iktisadi güvenlik ve ulusal güvenliği bir "bütünsellik" içerisinde değerlendirmektedir. Bu bütünsel değerlendirme uluslararası sistemde güç olma isteğinin de göstergesidir. Bu açıdan bakıldığında enerji ve güvenliğinin, Çin için giderek dış siyaset belirleyicilerinin başında geldiği görülmektedir.¹

Bu bağlamda makale; 1978 yılında Deng'in iktidara gelmesiyle uygulanmaya başlanan ekonomi politikalarının meyvesini vermeye başladığı 1990 yılından 2010 yılına kadar ki 20 yıllık süreci ele alarak, Çin'in enerjiye ihtiyacının nedenlerini sorgulayacak, kaynak ülkelerle ilişkileri irdeleyecek ve enerji güvenliği yaklaşımı ortaya koymaya çalışacaktır.

Ekonomik Büyümenin Enerji Kullanımına Etkileri

Çin kurulduğu 1949 yılından ekonomik kalkınma hamlesinin başladığı 1978 yılına kadar, uluslararası bir enerji politikasına ihtiyaç duymamıştır. Ülke, bu zaman diliminde kömürü

¹ Çin'in ekonomik gelişiminin enerji ihtiyacını artırmasıyla ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Ronald Soligo ve Amy Jaffe, *China's Growing Energy Dependence: The Costs and Policy Implications of Supply Alternatives*, Working Paper, Houston, Rice University, April 1999, <http://www.bakerinstitute.org/Pubs/workingpapers/claes/cpis/cpis.html> (Erişim Tarihi 11 Kasım 2007); Jing Zhang *et al.*, "Modeling The Relationship Between Energy Consumption and Economy Development in China", *Energy*, Cilt 36, No.7, Haziran 2011, s.4227-4234; M. Asif, T. Muneer, "Energy Supply, Its Demand and Security Issues for Developed and Emerging Economies", *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, Cilt 11, No.7, Eylül 2007, s.1388-1413; Sana Zaouali, "Impact of Higher Oil Prices on The Chinese Economy.", *OPEC Review: Energy Economics & Related Issues*, Eylül 2007, Cilt 31, No.3, s.191-214.

ön plana çıkararak kendi kendine yeterli olmuştur. Ancak 1990'ların başından itibaren meyveleri toplanmaya başlayan kalkınma hamlesi neticesinde ulaşılan ortalama yüzde 9'luk büyüme, petrol ihtiyacını öne çıkarmıştır. 1995 yılında petrol üretim-tüketim dengesi eşitlenmiş ve ülke, bu tarihten itibaren ürettiğinden fazlasını tüketir hale gelmiştir.²

Bu noktada, “Çin niye bu kadar ‘enerjiye aç’ bir ülke haline geldi?” sorusu sorulabilir. Bunun için Mao'nun ölümünden sonra iktidara gelen Deng ile başlayan yenileşme hareketinin amaçladığı stratejiye bakmak gerekir. Bu stratejide;

- Gerçekleşmeye başlayan ilk safha, ekonomiyi güçlendirmektir.
- İkinci safha, Uzak Doğu'da bölgesel güç olmak, buradaki enerji kaynaklarını elinde tutabilmek ve Tayvan'ı ana kıtaya katabilmektir.
- Son safhayı ise ilk iki safhada elde edilen askeri ve ekonomik gücü daha da ileriye götürerek “süper güç” olmaktadır.³

Üç safhalı bu stratejinin hedefleri enerji güvenliği ile ilgili ve iç içedir. İlk hedef, ekonomik üstünlüğün elde edilmesidir. Deng, 1961 yılında, Guangzhou Konferansı'nda ekonomik kalkınmaya yönelik “siyah ya da beyaz fark etmez. Eğer kedi fareyi yakalayabiliyorsa iyi kedidir” söylemiyle ekonomiyi geliştirecekse politikanın kapitalist ya da sosyalist olmasının önemli olmadığını ortaya koymuştur. Bu konuşma iktidara geldikten sonra güçlü bir ekonomi yaratmak istemesinin ilk işareti olmuştur.⁴

Deng, piyasaları daha etkin biçimde kullanarak üretici güçleri geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu düşünceye göre piyasalar, merkezi sistemin karar alma zorluğunun üstesinden gelebilmesine yardımcı olacak ve emek dâhil üretim kaynaklarının daha verimli kullanılmasını sağlayacaktır. Öngörülen sonuç daha hızlı büyüme, teknolojik ilerleme, tüketimde ve tüketici refahında sürekli bir artışı hedeflemektedir.⁵ Reform sürecinde kat edilen her aşama kapitalizmde olduğu gibi piyasa güçlerinin daha da genişlemesiyle çözülebilecek yeni çelişkiler yaratmıştır. Bu durum reformları ortaya atanların “kapitalizmi sosyalizmi inşa etmek için kullanma” düşüncesini, piyasa ekonomisinin “sosyalizmi, kapitalizmi inşa etmek için kullanması” durumuna getirmiştir.⁶

2030'lu yıllarda dünyanın en büyüğü olması beklenen Çin ekonomisi, 1990 yılından itibaren ortalama yüzde 9–10 büyüme yakalamıştır. Bu büyüme Çin'i 2010 yılından itibaren dünyanın ikinci büyük ekonomisi yapmıştır. 1997 yılında yaşanan Asya ekonomik

² Lianyong Feng *et.al.*, “China's Oil Reserve Forecast and Analysis Based on Peak Oil Models” *Energy Policy*, Cilt 36, No. 11, Kasım 2008, s.4149-4153.

³ R. Kutay Karaca, *Dünyadaki Yeni Güç Çin Tek Kutuptan Çift Kutuba*, IQ Yayınları, İstanbul 2003, s. 158.

⁴ Konu hakkında daha fazla bilgi için bkz. Frederic C. Teiwes and Warren Sun, *China's Road to Disaster; Mao, Central Politicians and Provincial Leaders in Unfolding of Great Leap Forward 1955-1959*, East Gate Book, 1999, New York, s.223; Qin Xiaoying, “Black and White Cats? We Also Need Green Ones”, *China Daily*, 3 Ekim 2006, s.4, http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2006-03/10/content_539200.htm (Erişim Tarihi 18 Ekim 2010).

⁵ Martin Hart-Lansberg ve Paul Burkett, *Küresel Çatışmanın Yeni Aktörü Çin ve Sosyalizm*, İstanbul, Kalkedon Yayınları, Ocak 2006, s. 53.

⁶ Hart-Lansberg ve Burkett, *Küresel Çatışmanın*, s.54.

krizinde yüzde 9 büyümeyi başaran Çin, Asya'daki küçük devletlere yönelik gümrük tarifelerinde yaptığı indirimler, ucuz hammadde satışı ve doğrudan para yardımı gibi girişimlerle Asya'da Japonya'nın ekonomik liderliğine son vermiştir.

Japonya, Asya Ekonomik Krizinden fazlasıyla etkilenmiştir. Ülke, 1996–2000 yılları arasında ortalama yüzde 1, 2001–2005 yılları arasında ortalama yüzde 1,3, 2006–2010 yıllarında ise ancak ortalama yüzde 0,4 büyüme yakalayabilmiştir.⁷ Aynı senaryo 2008 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrasında da tekrarlanmıştır. Yaşanan deprem felaketinin Japonya'ya getireceği yük ise kestirilememektedir. Tüm bu gelişmeler Çin'in ekonomik gücünün bölgede giderek tek güç haline gelebileceğini işaret etmektedir.

Tablo 1: Çin'in Ekonomik Verileri (2003–2010)⁸

Yıl	GSYİH (Milyar \$)	Kişi Başı Gelir (\$)	Satın Alma Paritesine göre Kişi Başına Gelir (\$)	Büyüme Oranı (%)	Enflasyon Oranı (%)	İhracat (Milyar \$)	İthalat (Milyar \$)
2003	1.648	1.270	2.620	10,0	1,1	438,3	393,6
2004	1.937	1.489	3.340	10,1	2,3	593,4	534,4
2005	2.303	1.731	3.900	10,4	1,7	762,5	660,1
2006	2.765	2.035	4.800	11,6	2,8	969,1	791,6
2007	3.460	2.543	5.540	1,3	4,8	1.217,2	955,8
2008	4.236	3.185	6.140	9	5,9	1.430,4	1.060,5
2009	4.985	3.650	6.890	8,7/9,2*	-0,7	1,202	1,004
2010	5.880	4.170	7.518	9,9/10,3*	3,3	1,514	1,336

* IMF ve Dünya Bankası'na revize edilen rakamlardır.

Diğer bir unsur ise büyüyen ekonomiyle birlikte artan satın alma gücüdür. Satın alma gücü değer eşliğinden milli hâsılayı ölçersek Çin ekonomisinin, Almanya, Japonya, Hindistan ve Rusya ekonomilerinden büyük olduğu ve neredeyse ABD'nin ekonomisine eşit olduğu tespit edilecektir. Bu değer eşitliği, ülke içinde kullanılan enerji ihtiyacının sürekli artışına neden olan temel faktörlerden biridir.

2010 yılında yapılan son nüfus sayımında enerji tüketimi yüksek ve harcamaya eğilimli olan 15–59 arası yaş grubunun toplam nüfusa oranı yüzde 70,14 olarak açıklanmıştır.⁹ Bu nüfus yeni teknolojileri kullanmakta ısrarcıdır. Bu durum rakamlara da yansımaktadır.

⁷ Daha fazla veri için bkz. World Bank, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>, (Erişim Tarihi 13 Mart 2011); "Trading Economics", <http://www.tradingeconomics.com/Economics/GDP-Growth>, (Erişim Tarihi 13 Mart 2011).

⁸ EIU, *Country Forecast Report July 2009*, EIU; World Bank, <http://data.worldbank.org/country/china>, (Erişim Tarihi 16 Şubat 2011), IMF, *World Economic Outlook*, 17 Haziran 2011, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/update/02/index.htm> (Erişim Tarihi 21 Haziran 2011).

⁹ Jiantang Ma, "Major Figures of the 2010 National Population", National Bureau of Statistics of China, 28 Nisan 2011, http://www.stats.gov.cn/english/newsandcomingevents/t20110428_402722237.htm (Erişim Tarihi 12 Mayıs 2011).

2010 yılı Temmuz ayı temel alındığında 420 milyon internet,¹⁰ 173.98 milyon kablolu TV ve 62 milyon dijital TV abonesine ulaşıldığı görülmektedir.¹¹ Uluslararası Motorlu Taşıt Üreticileri Birliği, 1999 yılında dünyadaki toplam araç üretiminin 56 milyon olduğunu, bu üretimin yalnızca 2 milyonunun Çin tarafından üretildiğini istatistikî olarak açıklamıştır. Dolayısıyla Çin'in üretiminin dünya toplamına oranı ancak yüzde 3,6'dır. Aynı birlik, 2011 yılında dünya genelinde 80.064 milyon motorlu araç üretildiğini, bu rakamın yüzde 22,5'inin (18.418 milyon) Çin tarafından gerçekleştirildiğini açıklamıştır.¹² 2009 yılı sonunda sivil amaçlı kullanılan motorlu araç sayısı yüzde 17,8 artarak 76.19 milyona, özel motorlu araç sayısı yüzde 25 artarak 52.18 milyona, sivil amaçlı kullanılan araba sayısı yüzde 28,6 artarak 31.36 milyona, özel araba sayısı yüzde 33,8 artarak 26.05 milyona ulaşmıştır. Bütün bunların yanında her yıl ortalama 1.2 milyar metrekare ile Avrupa'da yapılan inşaat faaliyetlerinin altı kat üzerinde faaliyet yapılmaktadır.¹³

Bu verilerle sanayi üretimine dahi bakılmadan Çin'in enerji ihtiyacının önümüzdeki dönemde artacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim 1996 yılında dünyadaki enerjinin yüzde 9,6'sını tüketen Çin'in, 2020 yılında yüzde 16,1'ini tüketmesi beklenmektedir.¹⁴ Bu tüketim 2015 yılında ABD'nin tüketimiyle eşit hale gelecek, 2035 yılında ise Hindistan ve ABD'nin toplam tüketiminden daha fazla olacaktır.

2000 yılına baktığımızda Çin'in enerji tüketiminin ABD'nin yarısı kadar olduğu görülmektedir (ABD 2270 Mtoe, Çin 1107 Mtoe). 2009 yılında ise Çin, 2.252 milyon ton petrole eşit bir enerji tüketmiştir ki bu rakam ABD'nin tükettiği enerjinin (2.170 milyon ton petrol eşidi) kabaca yüzde 4 fazlasıdır. Çin'in elektrik ihtiyacı önümüzdeki 15 yıl zarfında 1000 gigavat artacak ve ABD'nin ürettiği toplam elektriğe eşit hale gelecektir.¹⁵ 2000 yılından itibaren GSMH ile elektrik tüketimi arasındaki ilişki değişmiş ve elektrik tüketimi ilk defa GSMH'den daha fazla bir büyüme göstermiştir. Verimsiz devlet işletmelerinin verimli hale getirilmesi, ekonominin abartılı büyümesi ve hızlı şehirleşme (Şehir nüfusu 2030 yılında 400 milyon olması bekleniyor) elektrik kullanımının artmasının temel nedenleridir.¹⁶

¹⁰ *China Internet Usage Stats and Population Report*, Internet World Stats, 16 Temmuz 2010, <http://www.internetworldstats.com/asia/cn.htm>, (Erişim Tarihi 18 Ocak 2011).

¹¹ "Promoting Human Rights", *China Daily*, 21 Ekim 2010, s.3, http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2010-10/21/content_11437863_3.htm, (Erişim Tarihi 21 Mart 2010).

¹² Daha detaylı bilgi için bkz. "2011 Production Statistics", <http://oica.net/category/production-statistics/>, (Erişim Tarihi 17 Ocak 2011).

¹³ "Statistical Communique of the People's Republic of China on the 2009 National Economic and Social Development", *Beijing Review*, 11 Mart 2010, s.4–5, http://www.bjreview.com.cn/document/txt/2010-03/15/content_254669.htm, (Erişim Tarihi 21 Eylül 2010).

¹⁴ Bernard D. Cole, *Oil for the lamps of China - Beijing's 21st. Century search for energy*, National Defence University Publications, McNair Paper 67, 2003, Washington, s.10.

¹⁵ Grant Smith ve Christian Schmollinger, "China Passes U.S. as World's Biggest Energy Consumer, IEA Says", 20 Haziran 2010, <http://www.bloomberg.com/news/2010-07-19/china-passes-u-s-as-biggest-energy-consumer-as-oil-imports-jump-iea-says.html>, (Erişim Tarihi 27 Haziran 2010).

¹⁶ Malcolm Shealy ve James P. Dorian, *Growing Chinese Energy Demand: Is the World in Denial?*, Center for Strategic and International Studies, Ekim 2007, Washington, s.3.

Sanayide endüstriyel verimlilik ortalama yıllık yüzde 11 büyümektedir.¹⁷ Sanayinin ihtiyacı olan petrolün gelecekte sağlanamaması büyük problem teşkil edecektir. Bu problem ithalata çözülmeye çalışılmaktadır. Bu çözüm Çin'i giderek dışa bağımlı hale getirmektedir. Çin'in petrol üretim seviyesinin son senelerde olduğu gibi durgun bir seyir izlemeyi sürdürmesi halinde, petrol ithalatı seviyesinin önümüzdeki on yılda günlük 2-4 milyon varil artış göstereceği tahmin edilmektedir.¹⁸

Endüstriyel çıktı ve girdilerin neredeyse yüzde 85'i deniz yoluyla yapılmaktadır. Havacılık sektörünü sürekli büyümektedir.¹⁹ Ulaşım sektörünün bu şekilde büyümesi petrol kullanımını artıracaktır. Bu artışla beraber sanayide büyümenin aynı oranda sürmesi durumunda petrol tüketiminin, 2020 yılında, günlük 11.4-17.9 milyon varil olacağı araştırmacılar tarafından iddia edilmektedir.²⁰

Uluslararası enerji ajansı ise, Çin'in 2020 yılındaki petrol talebinin günlük 10.1 milyon, petrol ithalatının ise günlük 8 milyon varil olacağını iddia etmektedir. Bu tahminlere istinaden, Çin'in 2020'li yıllarda petrolde yüzde 80 ithalata bağımlı hale geleceği görülmektedir. Bu bağımlılık 2009 rakamlarına göre şimdiden güvenlik sıkıntısı yaratmaktadır. Çin Ulusal Enerji Yönetimine göre Çin, 189 milyon ton ham petrol üretirken, 199 milyon ton ithal etmiştir. 2000 yılında ithalat 59.69 milyon ton, ithalata bağımlılık yüzde 24,8 olurken, 2009 yılındaki bağımlılık yüzde 50 güvenlik sınırını aşarak yüzde 51,29'a çıkmıştır.²¹ Tüm bu gelişmeler Çin'e, enerji önceliklerini belirleme zorunluluğu getirmiştir. Bu öncelikleri şu şekilde sıralayabiliriz:²²

- “Bütün yumurtaları aynı sepete koymayı” önlemek adına coğrafik ve politik anlamda petrol ticareti ve petrol geliştirme alanlarını genişletme,
- Denizaşırı petrol geliştirme ve üretim projelerinden elde edilen petrol kaynaklarının payının artırılması,
- Dünya ham petrol akışını yönlendirerek, Çin rafineri alt yapısına ve boru hattı ağının yapılandırmasına göre akışı ayarlamak,
- Petrol imtiyazları ve tercihen düşük fiyatlarla petrol elde etmek için “özel ilişkiler” ve “silah ticareti”ni kaldıraç olarak kullanmak.

Çin'in enerji ihtiyacını gösteren tüm bu rakamlar ve öncelikler, “enerjiyi sorunsuz ve kesintisiz bir biçimde elde etmeyi” Çin dış politikasını belirleyen unsurların başlarına yerleştirmiş ve enerji güvenliğini bir dış politika sorunsalı haline getirmiştir.

¹⁷ Xin Zhiming ve Zhang Jiawei, “Industrial output up 11% in 2009”, *China Daily*, 21 Ocak 2010, http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2010-01/21/content_9355234.htm, (Erişim Tarihi 21 Ocak 2010).

¹⁸ Soligo ve Jaffe, *China's Growing Energy Dependence*, s.14.

¹⁹ *World Bank Report*, “An Overview of China's Transport Sector-2007”, East Working Paper No.15, s.34, www.worldbank.org/eaptransport, (Erişim Tarihi 08 Ekim 2010).

²⁰ *Ibid.*, s.35.

²¹ “China's Crude Oil Import Dependence Exceeds 50%, Raises Security Concerns”, *Global Times*, 29 Mart 2010, <http://www.globaltimes.cn/business/china-economy/2010-03/517059.html>, (Erişim Tarihi 24 Eylül 2010).

²² Sergei Trough, “China's Changing Oil Strategy and its Foreign Policy Implications”, Sonbahar 1999, The Brookings Institution, Center for Northeast Asian Policy Studies, http://www.brookings.edu/articles/1999/fall_china_trough.aspx, (Erişim Tarihi 21 Temmuz 2011).

Çin İçin Enerji Güvenliğinin Anlamı

Çin'in ekonomik büyümesi, petrol ve doğal gaz üreticisi ülkelere yönelik olarak geliştirilecek politikaları belirleyen en önemli parametredir. Trough'un "kaldıraç" olarak tanımlandığı bu durum, enerji zengini ülkelere, ucuz Çin mallarıyla halklarının satın alma gücünü artırma ve Çin'e gümrüksüz mal satma imkânı sunmaktadır. Ayrıca Çin, bu ülkelere askeri teknoloji transferi ve silah satma konusunda ön şartlı bir yaklaşım sergilememektedir. Bu yaklaşım ucuz mal ve silah satışına karşılık enerjiyi elde etmek şeklinde tanımlanabilir. Bu yaklaşımın günümüzün sanayi devlerinin gelişim sürecinde izledikleri politikardan farklı olmadığı görülmektedir.

Enerji güvenliğinin, "Enerji kaynaklarına yeterli erişim ve enerjiyi sorunsuz elde etme" şeklindeki tanımı Çin için de farklılık göstermemektedir. Ancak temel farklılık; enerjiyi kesintisiz ve güvenilir bir biçimde elde etmenin sürdürülebilir ekonomik büyüme, güçlendirilmiş ordu, Tayvan politikasının tavizsiz biçimde yürütülmesi ve dolayısıyla Komünist Parti iktidarının devamlılığını anlamına gelmesidir. Bu bağlamda Çin için enerji güvenliğinde altı temel unsurun risk ve/veya tehdit olarak ortaya çıktığı değerlendirilmektedir. Bunlar;

- Yüzde 80'ini ABD donanması tarafından kontrol edilen Deniz Yolları kanalıyla sağlanması,
- Enerji kaynağını çeşitlendirme ve enerjiyi kaynağından elde etme sıkıntısı,
- Enerji kaynaklarının bulunduğu bölgelerin her türlü istikrarsızlığa açık oluşu ve bu durumun enerji fiyatlarına etkisi,
- Enerji fiyatlarının diğer güçler tarafından yönlendirilme ihtimali,
- Küresel ısınma, hava kirliliği vb. konular üzerinden oluşturulabilecek baskı,
- Güney ve Doğu Çin Denizi'ndeki sorunların büyümesidir.

Çin için enerji güvenliğinde risk ve/veya tehdit olarak belirlenen bu unsurlar aşağıda detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Amerikan Deniz Gücünün Dengelenmesi ve Boru Hatlarının Önemi

Amerikan güvenlik stratejisinin enerji üretiminin ve taşınmasının kendi kontrolünde gerçekleşmesine yönelik isteği, enerji ihraç eden ülkeler üzerinde baskı unsuru yaratmaktadır. ABD'nin enerji kaynaklarının yoğun olduğu ve enerjinin taşınmasında öne çıkan bölgelere/ülkelere yönelik izlediği politikalar, Çin'in izlemeye çalıştığı enerji politikalarının şekillenmesinde birincil önceliğe sahiptir. ABD dünyanın en çok petrol tüketen ülkesi olmakla birlikte en çok petrol üreten üçüncü ülkesidir.²³ ABD, ithalatının yüzde 50'den

²³ ABD, Rusya Federasyonu ve Suudi Arabistan'ın arkasından en çok petrol üreten ülkesidir. 2010 rakamları temel alındığında dünya petrol üretim toplamının yüzde 8,7'sini üretmektedir. Buna karşılık dünya petrol tüketiminin yüzde 21,1 ABD tarafından yapılmaktadır. Tüketim oranlarında kendisine en yakın ülke olan Çin'in Hong Kong dâhil dünya toplamına oranı yüzde 11,18'dir. *BP Statistical Review of World Energy*, BP, Haziran 2011, s.8–9.

fazlasını Orta Doğu ve Afrika ülkelerinden karşılamaktadır.²⁴ Bu durum dünya petrol piyasalarında hâkimiyet kurmasına neden olmaktadır. Dünyanın önde gelen petrol şirketleri ya ABD'nindir ya da ABD'li şirketlerin büyük ortağı oldukları şirketlerdir. Bu şirketlerin dünya petrol pazarını şekillendirmedeki rolleri açıktır. Bu durum Çin'in, ABD'yi serbest petrol pazarına girmek için en önemli engel olarak görmesine ve enerji stratejisini yalnızca ekonomik açıdan değil güvenlik politikaları açısından da değerlendirmesine neden olmaktadır.²⁵

Bu nedenle Çin, özellikle Batı tarafından çeşitli nedenlerle ambargo konulan ya da yaptırımlar uygulanan ülkelerde enerji sektörüne öz sermaye aktarmakta, bu ülkelerde elde ettiği ortak projeler vasıtasıyla petrolü toptan alma ve pazarlama hakkına sahip olmaktadır.²⁶ Çin'in yaklaşımı bu ülkelere, Batılı şirketleri daha çabuk ülkelerinden uzaklaştırma, Batıya ekonomik bağımlılığı azaltma ve en önemlisi insan hakları, demokrasi gibi kavramların öne sürülerek iç işlerine karışılmasını engelleme gibi avantajlar sağlamaktadır. Makalenin bundan sonraki bölümlerinde bu durum daha açık olarak ülke, ülke ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çin'in bu ülkelerle doğrudan ilişki kurması ABD'ye karşın geliştirmeye çalıştığı enerji politikalarının güvenliğini sağlamaya yetmemektedir. Keza, Orta Doğu'da üretilen petrolün her iki varilinden birinin artık Malakka Boğazı'nın doğu tarafına (Çin, Japonya ve Güney Kore) sevk edildiğidir.²⁷

Orta Doğu'dan Uzak Doğu'ya yönelik petrol akışında boru hatlarının yetersizliği Uzakdoğu ülkeleri için denizyollarını önemli hale getirmektedir. Nitekim Çin, diğer iki önemli bölgesel rakibi Kore ve Japonya gibi enerjisinin neredeyse yüzde 90'ını deniz yoluyla ithal etmektedir.²⁸ Çin, Japonya ve Kore'den farklı olarak, bu deniz yollarının ABD donanması tarafından kontrol edilmesini güvenliği açısından bir tehdit olarak görmektedir. Çin, özellikle Tayvan nedeniyle çıkabilecek sorun ya da sorunlarda, bu yolların farklı bir güç tarafından kontrol edilmesi nedeniyle ihtiyacı olan enerjinin akışının kesilmesinden çekinmektedir.²⁹ Trough, bu durumu Çin açısından "stratejik anlamda bir güvenlik açığı" olarak tanımlamaktadır.³⁰

²⁴ *U.S. Imports by Country of Origin*, http://www.eia.gov/dnav/pet/pet_move_impcus_a2_nus_epc0_im0_mbb1_a.htm, (Erişim Tarihi 10 Ekim 2011).

²⁵ Trough, "China's Changing Oil Strategy".

²⁶ Çin'in yurtdışında enerjiye yönelik öz sermaye yatırımları dünya petrol pazarında çok küçük bir etkiye sahiptir. Çin'in ithalatındaki payı yüzde 10'un altındadır. Ancak yurtdışı yatırımları hızlı bir şekilde artmaktadır. Çinli firmalar, Orta Doğu'da İran, Irak, Oman, Yemen ve Suriye'de; Afrika'da Cezayir, Libya, Sudan, Angola, Nijerya, Kongo, Gabon ve Madagaskar'da; Avrasya'da Rusya, Kazakistan, Türkmenistan'da; Güney Asya'da Endonezya ve Tayland'da; Avustralya'da; Amerika Kıtasında Venezuela, Ekvator, Peru, Kolombiya, Bolivya ve Kanada'da ortak yatırımlar yapmışlardır. *Ueroasia Group Report*, "China's Overseas Investments in Oil and Gas Production", 16 Ekim 2006, s.1-26.

²⁷ Trough, "China's Changing Oil Strategy".

²⁸ Robert E. Ebel, *Energy and Geopolitics in China: Mixing Oil and Politics*, Center for Strategic and International Studies, Kasım 2009, Washington, s.52.

²⁹ Tai Wei Lim, *Oil and Gas in China: The New Energy Superpower's Relations with Its Region*, World Scientific Publishing, Singapur, 2010, s.25.

³⁰ Trough, "China's Changing Oil Strategy".

Bunun yanında enerji ihtiyaçları giderek artış gösteren Güney Kore ve Japonya ile girilecek enerji temelli rekabetin, bu iki ülkenin ABD'ye olan yakınlığı nedeniyle Çin'in güvenlik açığını derinleştireceği değerlendirilmektedir. Tayland, Endonezya ve Malezya gibi diğer bölgesel aktörlerin artan enerji ihtiyacı da bölgesel enerji rekabetinin sertleşebileceğine dair ip uçları vermektedir. Çin, kendi açısından bu güvenlik açığını iki yolla çözmeye çalışmaktadır. Bunlardan ilki, enerjiyi boru hatlarıyla ülkesine taşıma, ikincisi ise “inci stratejisidir”.

Boru Hatlarının Önemi

Çin, ithal ettiği petrol ve doğal gazın boru hatlarıyla ülkeye ulaştırılabilmesi maksadıyla, kaynak ülkelerle ikili anlaşmalar imzalamakta ve yüksek yatırımlar yapmaktadır. Bu yolla enerjiyi kaynağından elde etme ve kaynakları çeşitlendirme olanağı bulmaktadır. Bu konuda verilecek örnek sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu nedenle makalede Çin'in enerjiyi sorunsuz elde etme gayesi doğrultusunda yoğun ilişkiler kurduğu ülkeler temel alınmıştır.

Çin'in hâlihazırda petrol ve doğal gaz ihtiyacını boru hattıyla karşılayacak iki ana projesi bulunmaktadır. Birincisi Hazar enerji kaynaklarının boru hattı ile Doğu Türkistan bölgesinden Çin'in sanayileşmiş güney bölümlerine transfer edilmesidir. Bu düşüncenin kilit ülkeleri İran, Türkmenistan ve Kazakistan'dır.

İran Çin'in uygulamaya çalıştığı yeni yaklaşımda öncelikli durumdadır. Eski İran Petrol Bakanı Bijan Zanganeh, İran'ın petrol ihracatında Çin'in Japonya'nın yerini alarak lider olmasını umduklarını söylemiştir.³¹ Bu söylemin hemen sonrasında iki ülke arasında, 2004 yılı sonunda, 70 milyar dolarlık bir enerji anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma bugüne kadar Petrol İhraç Eden Ülkeler Teşkilatı (OPEC) üyesi bir ülkenin imzaladığı en büyük enerji anlaşmasıdır. Bu anlaşmayla Çin devlet şirketi *Sinopec*, İran'dan 30 yılına 250 milyon ton sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) almayı taahhüt etmiştir. Yıllık yaklaşık 10 milyon ton doğal gazın Çin'e taşınması öngörülmektedir.³² Ayrıca İran, 25 yıl süreyle Çin'e günlük 150,000 varil petrol ihraç etmeyi kabul etmiştir.³³ İran-Çin stratejik enerji iş birliğindeki diğer aşama İran petrolünü Çin-Kazak boru hattına bağlayacak hattın (386 km) yapımıdır.³⁴ Hat hala proje aşamasındadır.

Orta Asya devletlerini içerisine alan ve 6500 km uzunluğa sahip olacak “Orta Asya Doğal Gaz Boru Hattı” ise üç hattan ve çoklu tedarikçiden oluşmaktadır. Üç yıl gibi kısa bir sürede inşa edilen ve 2009 yılının sonunda açılan Türkmenistan-Çin doğal gaz boru

³¹ Zhao Renfeng, “Iran Prefers China for Oil Exploration Projects,” *China Business Weekly*, 10 Kasım 2004, http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-11/09/content_390435.htm, (Erişim Tarihi 12 Kasım 2010).

³² Frederic Stakelbeck, “The Growing Tehran-Beijing Axis,” *The National Interest*, 5 Ocak 2005, <http://nationalinterest.org/article/the-growing-tehran-beijing-axis-2768>, (Erişim Tarihi 17 Eylül 2010).

³³ “China, Iran Sign Biggest oil & Gas Deal,” *China Daily*, 31 Ekim 2004, http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-10/31/content_387140.htm, (Erişim Tarihi 17 Eylül 2010).

³⁴ Xuecheng Liu, *China's Energy Security and Its Grand Strategy*, Policy Analysis Brief, The Stanley Foundation, Eylül 2006, Iowa, s.11.

hattı (*Line-A*, 1833 km), Özbekistan ile Kazakistan'dan geçerek Çin'in Sincan bölgesine ulaşmaktadır.³⁵ İkinci hat (*Line-B*, 1475 km) 2011 yılının Eylül ayında açılmıştır. Projenin finansmanı Çin Ulusal Petrol Şirketi (CNPC) tarafından karşılanmaktadır. Bu hattın 2012 yılında tam kapasiteyle faaliyete geçmesi planlanmaktadır.³⁶ Üçüncü hattın (*Line-C*, 1840km) yapımının 2012 yılının sonunda başlaması ve 2014 yılında tamamlanması planlanmaktadır. Proje tamamı faal hale geldiğinde (2015 yılı) yıllık 55 milyar metre küp doğal gazın Çin'e taşınmasını sağlayacaktır.³⁷

Kazakistan'dan boru hattı aracılığıyla petrolü güneye indirmek ise diğer bir projedir. Çin, 1997 yılında Kazakistan ile 9,5 milyar dolarlık bir anlaşma imzalamıştır. Anlaşma sonrası Uzen ve Aktobe bölgesinin üretim kapasitesi dört kat artmıştır. Aynı anlaşmada yapımı kararlaştırılan Uzen'den Sincan Uygur Özerk Bölgesindeki Karamai'ye uzanan 3000 km'lik boru hattı, 2005 yılında faaliyete geçmiştir. 2011 yılının son çeyreğinde tam kapasite çalışmaya başlayan petrol boru hattı, yıllık 20 milyon ton petrolü Çin'e taşımaktadır.³⁸

Bunun yanında Çin Ulusal Petrol Şirketi (CNPC), Kazakistan'da 1997 yılında kazandığı özelleştirmeyle Batı Kazakistan'daki Uzen petrol yataklarının işletim hakkını 20 yıl süreyle almış ve Kazak şirketi olan *Aktobemunaygaz*'ın yüzde 60'ına sahip olmuştur. Bu özelleştirmeden dört yıl sonra imzalanan anlaşmayla şirketin yüzde 75'i CNPC'nin olmuştur.³⁹

Bu projelerinin üçüncüsü ise Doğu Sibirya-Pasifik Okyanus Boru Hattını Çin'e uzatan hattır. Rusya'nın Skovorodino şehrine kadarki kısmı 26 Eylül 2010'da işleme açılan hattın, Çin'in Daking şehrine kadar olan 2400 km'lik bölümünün 2015'e kadar tamamlanması hedeflenmektedir. Hattın 25 milyar dolara ulaşan maliyeti Çin tarafından karşılanırken, Rusya hatta 20 yıl boyunca 15 milyon ton ham petrol sağlamayı taahhüt etmiştir.⁴⁰ Ayrıca Çin ile Rusya arasında Haziran 2010'da imzalanan anlaşmayla, Sibiryadan Çin'e ulaşan iki ayrı doğal gaz hattının daha inşa edilmesi için anlaşmaya varılmıştır. Yıllık 2,5 trilyon metre küp gaz sevkiyatının yapılacağı hatların 2015'e kadar açılması planlanmaktadır.⁴¹

³⁵ Daha detaylı bilgi için bkz. "Flow Of Natural Gas From Central Asia", *China National Petroleum Corporation*, 18 Aralık 2009, http://www.cnpc.com.cn/en/press/Features/Flow_of_natural_gas_from_Central_Asia_.htm , (Erişim Tarihi 10 Ekim 2010).

³⁶ Stephen Blank, "The Strategic Implications of the Turkmenistan-China Pipeline Project", *China Brief*, Cilt 10, No.3, 4 Şubat, 2010, s.10.

³⁷ "Line C's Uzbekistan Section Central Asia-China Gas Pipeline Starts Construction", *China National Petroleum Corporation*, 16 Kasım 2011, http://www.cnpc.com.cn/en/press/news-releases/Line-Cs_Uzbekistan_section_of_Central_Asia-China_Gas_Pipeline_starts_Construction_.htm/Flow_of_natural_gas_from_Central_Asia_.htm, (Erişim Tarihi 24 Aralık 2011).

³⁸ "Kazakhstan, China Sign Multibillion Dollar Oil Deal", *Monitor*, Cilt 3, No.178, 25 Eylül 1997, http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=20111&tx_ttnews%5BbackPid%5D=211, (Erişim Tarihi 08 Ekim 2009).

³⁹ Eric Watkins, "China, Kazakhstan Sign Oil Pipeline Agreement", *Oil and Gas Journal*, 5 Haziran 2003, http://www.ogj.com/index.html?ARTICLE_ID=177938, (Erişim Tarihi 14 Ekim 2010).

⁴⁰ Yoshiaki Sakaguchi (Ed.), *East Asian Strategic Review*, The National Institute for Defence Studies, The Japan Times, Mayıs 2010, Tokyo, s.193.

⁴¹ Edward Wong, "China Signs Deal for Gas in Trade Talk With Putin", *The New York Times*, 14 Ekim 2009, s.A6.

Projenin Rusya ve Japonya tarafından yürütülen diğer bir ayağı da Skovorodino'dan Vladivostok'a hattı indirmek ve buradan Japonya'ya petrolü ulaştırmaktır. Japonya'ya uzanacak hattın maliyetinin Rusya tarafından tek başına karşılanması şimdilik zor gözükmektedir. Japonya'nın yaşadığı ekonomik durgunluk ve deprem felaketi eklendiğinde finansal desteği fazlasıyla sağlayan Çin'in projeleri daha fazla öne çıkmaktadır.

Bu yeni hatlar Rusya'ya yeni pazarlar elde etme şansı vermektedir.⁴² Çin açısından bakıldığında, Doğu Sibiryası-Pasifik Okyanusu Boru Hattının Japonya'ya uzatılması Çin'e geçiş ülkesi olma özelliği kazandıracak ve bu sayede Japonya'ya karşı stratejik bir üstünlük elde etmesini sağlayacaktır.

Ana kaynak olmadığı halde Rusya'nın Çin için temel hedef haline gelmesinin nedenini öncelikle Çin'in kaynak çeşitleme isteğinde arayabiliriz. Çin'in çoğunluğunu Orta Doğu'dan ithal ettiği petrol ve doğal gazın kesintiye uğraması ihtimali, Çin'in sanayi üretiminin riske girmesi anlamına gelmektedir. İkincisi Rusya, Çin'in hemen yanı başındadır ve Rusya'dan ithal edilen petrol ve doğal gazın taşınmasında Malakka Boğazı'na gerek kalmamaktadır. Üçüncüsü iki ülkenin başlıca aktör oldukları Şanghay İş Birliği Örgütü'nün ekonomik iş birliği açısından hala yeterli düzeye ulaşamamış olmasıdır. Enerji alanında iş birliğinde atılacak adımların olumlu yansımaları diğer ekonomik ve ticari alanlarda kendisini gösterebilecektir.⁴³

Bunların yanında Çin, sınır komşusu Myanmar'ın kaynaklarını kendisine yöneltme konusunda Hindistan ile rekabete girmiştir.⁴⁴ Myanmar ile petrol ve doğal gaz hattı konusunda Eylül 2010'da anlaşma imzalamıştır. Myanmar yaklaşık 600 milyon varil petrol ve toplamda 2.5 trilyon metre küp doğal gaz kaynağına sahiptir.⁴⁵ BP 2010 yılı verilerine göre ülkenin ispatlanmış doğal gaz kaynağı 0.3 trilyon metre küp, üretimini de 12.1 milyar metre küp olarak açıklamıştır.⁴⁶ Çin Myanmar ile petrol ve doğal gaz hattı inşası konusundaki anlaşmayı Eylül 2010'da imzalamıştır.

⁴² Rusya'nın enerji stratejisi konusunda daha fazla bilgi için bkz. G. Safronova (Ed.), "Energy Strategy of Russia For The Period Up To 2030", *Ministry of Energy of the Russian Federation*, Moscow, Kararname No 1715, 13 Kasım 2010.

⁴³ Lim, *Oil and Gas in China*, s.24–25.

⁴⁴ Ana teması "barış içinde bir arada yaşamak" olan Bandung Konferansından beri Çin, Myanmar ile yakın ilişkiler geliştirmeye büyük önem vermiştir. Bu ilişkileri iki dönemde ele almıştır. İlk dönem Myanmar'daki burjuvazinin ABD tarafında yer aldığı iddia ettiği dönemdir. Bu düşünce Çin'i, Myanmar'daki komünist partiyi yönetime karşı desteklemeye yönlendirmiştir. Myanmar'da 1988 yılında gerçekleşen karşı devrimle iktidarın el değiştirmesi ve Çin'in askeri yaklaşımları yavaş yavaş terk ederek ekonomik yaklaşımları daha fazla ortaya çıkarması, Çin-Myanmar ilişkilerinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönemden sonra karşılıklı personel değişimi, silah satış görüşmeleri, sınır ticareti ve resmi görüşmeler artış göstermiştir. 1997 yılında yaşanan Asya Ekonomik Krizinde ödeme zorluğuna giren ve kaynakları 90 milyon dolara düşen Myanmar'a Çin, 150 milyon dolarlık borç vererek ülkenin krizden çıkmasına yardım etmiştir. Wayne Bert, "Burma, China and the U.S.A.", *Pacific Affairs*, Cilt 77, No.2, Yaz, 2004, s.263–282.

⁴⁵ Tuli Sinha, "China-Myanmar Energy Engagements Challenges and Opportunities for India", *Institute of Peace and Conflict Studies*, New Delhi, No. 134, Kasım 2010, s.1, http://www.ipcs.org/pdf_file/issue/IB134-SEARP-Tuli.pdf, (Erişim Tarihi 23 Ocak 2011).

⁴⁶ *BP Statistical Review of World Energy*, BP, Haziran 2011, s.20–22.

İngiltere, Kuzey İrlanda ve ABD tarafından, Myanmar'a yönelik, 12 Ocak 2007 tarihinde, insan hakları ihlalleri ve politik reformların yapılmaması nedeniyle BM'ye verilen karar taslağının⁴⁷ gündeme alınmasına Rusya ile beraber karşı oy kullanmıştır. BM Genel Kurulunun 2008 yılında aldığı, Myanmar yönetiminin insan hakları siciline yönelik, karara⁴⁸ da ret oyu vermiştir. Shirk, Çin'in, bölgesinde ambargo içeren BM kararlarını veto etmeyi bir prensip haline getirdiğini, bunun temel nedeninin bölgesinde düşman yaratmama isteği olduğunu ve bir de bu ülkeden enerji alıyorsa ambargoyu kesinlikle reddettiğini belirtmektedir.⁴⁹

Hindistan'ın İran-Pakistan doğal gaz hattı projesine uzak durması, İran ve Pakistan'ın projeye katılması yönünde Çin'e çağrı yapmalarına neden olmuştur. Hindistan, ABD'nin baskısı, İran'ın sözleşme şartlarını yerine getireceğine olan güvensizlik, Pakistan ile olan sorunları ve Pakistan'ın Belucistan bölgesinde yaşanan terör faaliyetleri nedeniyle projeyi askıda tutmayı tercih etmektedir.

Hindistan'ın bu tutumu üzerine İran ve Pakistan, yaptıkları anlaşmayla, üçüncü bir ülkenin projeye katılmasına onay verilmesini kabul etmişlerdir.⁵⁰ Projeye üçüncü bir ülkenin katılımı projenin gerçekleşmesini sağlayabilecektir. Bu bağlamda Pakistan, projeye Çin'in katılımı konusunda ısrarcı davranmaktadır. Çin'e gidecek gazdan geçiş parası almak ve boru hattının yapımında ortaklık yapmak Pakistan için ayrı bir mali kaynak anlamına gelmektedir. Tüm bunların yanında, bu projeye, Çin ile ilişkileri daha da sağlamlaştırmak ve Hindistan'ı proje dışında tutmak Pakistan'ın izlediği dış politikaya daha uygundur.

Pakistan'ın bu girişimlerine karşın Çin, projeye katılabileceği yönünde bir açıklamada bulunmamıştır. Çin, söz konusu projenin kaynak çeşitliliği yaratabileceğini düşünmekle birlikte, Hindistan'ın, Pakistan ve İran'daki siyasi istikrarsızlığa ve güvenliğe yönelik duyduğu çekincelerin benzerini duymaktadır. Bu çekincelerin yanında, boru hattının geçeceği bölgelerin arazi koşulları maliyeti artıracak ve hattın Sincan'a bağlanmasını geciktirecektir. Diğer taraftan projenin Çin tarafından kabul edilmesi halinde ABD'nin İran'ı izole etmeye çalışan politikalarının uygulanması zorlaşabilecektir. Dolayısıyla proje, Çin'in zamana gelince kullanılabileceği bir koz olarak görülmelidir.

Bu arada yukarıda ortaya konmaya çalışılan tüm hatların neredeyse Afganistan ile sınır olması Afganistan'ın istikrarının Çin açısından önemini ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada Çin, ABD ve NATO'nun Afganistan'da olmasından rahatsızlık duyarken diğer yandan köktendinci hareketlerin Afganistan ve Pakistan'daki gelişiminin durdurulması ve bu ülkelerde istikrarın sağlanmasından bölgesel çıkarları açısından memnuniyet duymaktadır.

Belirtilen bu hatlar dünyanın en önemli altı petrol geçiş bölgesi içerisinde neredeyse Hürmüz Boğazı kadar önemli olan Malakka Boğazı'nı devre dışı bırakma amaçlı-

⁴⁷ Karar taslağının tam metni için bkz. UN Security Council, Draft Resolution S/2007/14, 12 Haziran 2007.

⁴⁸ Karar taslağının tam metni için bkz. UN General Assembly, Resolution on Situation of Human Rights in Myanmar, A/RES/63/245, 24 Kasım 2008.

⁴⁹ Susan L. Shirk, *China Fragile Superpower*, Oxford University Publishing, 2007, New York, s.128.

⁵⁰ Khalid Mustafa, "Pakistan, Iran Finalise Operational Agreement On Pipeline", *The News Pakistan*, 15 Şubat 2010, <http://www.thenews.com.pk/TodaysPrintDetail.aspx?ID=224353&Cat=2&dt=2/15/2010>, (Erişim Tarihi 24 Kasım 2010).

dır. Çin, deniz yolları vasıtasıyla ithal ettiği petrolün yüzde 80'ini Malakka Boğazı'ndan geçirmek zorundadır. En dar yerinin 1,5 mil olduğu düşünüldüğünde, boğaz çarpışmaya, korsanlığa ve terörist saldırılara açık olmaktadır. Boğazın herhangi bir nedenle kapatılması ise petrol fiyatlarının tepe noktasına ulaşmasını sağlayabilecektir.⁵¹

Bu değerlendirmenin yanında, Orta Asya'da hayata geçirilen projeler, bölgedeki dengeleri Orta Asya devletleri ve Çin lehine değiştirebilecek, Rusya'nın fiyat belirleme üstünlüğüne son verebilecektir. Projelerin etkisi, Türkmenistan'ın Rusya'ya ihraç ettiği gazın fiyatının artmasıyla görülmeye başlanmıştır. Bunun yanında 20 yıldır bağımsız yaşayan bu ülkelerin Rusya'ya olan bağımlılığının azalması bağımsızlıklarının daha da pekişmesini sağlayacaktır. Ayrıca bu ülkeler ihracatlarını çeşitlendirebileceklerdir. Çin için ise dengelerin değişimi Orta Asya'da Rusya'nın dengelenmesi ve Orta Asya ülkelerinin kaynaklarına ortak olma anlamı taşıyacaktır.

Çin, Orta Asya kaynaklı enerji iletim hatlarını birbirlerine bağlayarak stratejik konumunu sağlamlaştırmayı istemektedir. Sonuçta Çin'in ülkenin jeopolitik konumunun buna imkân sağladığını düşünerek, bu hatlar vasıtasıyla mevcut ve potansiyel kaynaklara sahip üretici ülkelerle Asyalı tüketicileri birbirlerine bağlayacak bir tür "Pan-Asya küresel enerji köprüsü" olmayı amaçladığı görülmektedir. Bu konumun yaratacağı sonuçların ilki ve önde geleni tüm tedarikçileri kendine yönelterek, enerji elde ediniminin istikrarını ve çeşitliliğini sağlayabilmektir. İkincisi, bu uluslararası boru hatlarıyla Kore ve Japon yatırımlarını kendi iç boru hatlarına yatırım yapmaya yönlendirebilmektir. Üçüncüsü ise kendisini Pan-Asya küresel enerji köprüsünün merkezine yerleştirerek Orta Doğu ve Orta Asya'dan gelen ham petrolün rafine sürecinde önemli avantajlar elde etmektedir.⁵²

Malakka Boğazı'nı devre dışı bırakmak, küresel enerji köprüsü olabilmek ve ABD deniz gücünü dengeleyebilmek için ikinci stratejik yaklaşım "inci stratejisidir".⁵³ Bu strateji Pakistan'daki Gvadar limanından Güney Çin Denizi'ne uzanan hatta stratejik limanlar inşa ederek, ABD'nin enerji koridoru egemenliğine alternatif bir rota geliştirmeyi ve enerji sevkiyatını güvence altına almayı amaçlamaktadır.

ABD, Çin'in kendisini Orta Doğu'ya bağlayacak deniz hatlarında ileri iletişim bağlantıları kurmaya çalıştığını, bu ülkelere yatırım yaparak bu ülkelerle ilişkilerini geliştirmeyi amaçladığını düşünmektedir.⁵⁴ Ancak inci stratejisinin amacının yalnızca enerji güvenliğiyle bağdaştırılmaması gerekir. Ekonomik ve ticari boyutu öne çıkartılan bu stratejinin, askeri boyutlarının olduğu ve Hindistan'ın da çevrelenmeye çalışıldığı görülmektedir.⁵⁵

⁵¹ Ebel, *Energy and Geopolitics in China*, s.52.

⁵² Trough, "China's Changing Oil Strategy".

⁵³ "İnci Stratejisi" ibaresinin ilk defa dönemin ABD Savunma Bakanına sunulan "Energy Futures in Asia" isimli raporda Booz-Allen-Hamilton, tarafından kullanıldığı iddia edilmiştir. Christopher J. Pehrson, *String of Pearls: Meeting The Challenge Of China's Rising Power Across The Asian Littoral*, Strategic Studies Institute Publishing, U.S. Army War College, Haziran 2006, Pensinpanya, s. 3.

⁵⁴ Ibid, s. 3.

⁵⁵ Christina Y. Lin, "Militarisation of China's Energy Security Policy-Defence Cooperation and WMD Proliferation Along its String of Pearls in the Indian Ocean", The Institute für Strategie-Politik- Sicherheits- und Wirtschaftsberatung (ISPSW) (Institute for Strategic, Political, Security and Economic Consultancy), Berlin, Germany, No. 45, Haziran 2008, <http://www.ispsw.de>, (Erişim Tarihi 31 Mart 2011).

Çin için ABD askeri gücünü dengelemenin uzun vadedeki en önemli planlaması ise modern ordu yaratma düşüncesidir. Çin ordusu mevcut haliyle hantal bir yapılanmaya sahiptir. Çin ordusu, yeni tehditlere çabuk karşı koyabilecek mobil bir savunma sistemini hayata geçirmeye çalışmaktadır. Bu savunma sistemi, Çin'in enerji kaynaklarını tedarik ettiği Orta Asya'daki enerji kaynaklarını savunmasının yanı sıra Tayvan, Kore Yarımadası ve Güney Çin Denizi'nden gelebilecek tehditlere karşı deniz ve hava gücü kabiliyetlerini artırmayı da kapsamaktadır.

Keza Çin, enerjide ithalata bağımlı ve bu ithalatı denizyollarıyla karşılayan bir ülkenin atabileceği bir adımı gerçekleştirerek yeni bir donanma (*Blue Water Navy*) kurmaktadır. Bu donanma, ülkeye petrol akışını sağlayacak ve diğer güçlerin Çin'in etki alanındaki sulara erişmelerinin önündeki caydırıcı güç olacaktır.⁵⁶

Çin, enerji ulaşım yollarını kontrol eden ABD deniz gücüne karşı, petrol ile doğal gazı boru hatlarıyla ülkeye taşımayı amaçlamakta ve yukarıda sunulduğu şekliyle bu konuda büyük yatırımlar yapmaktadır. Bu girişimlerin yanında yaşanan petrol krizlerinde tek bir bölgeye bağımlı olmanın yaratacağı güvenlik sorununu aşabilmek maksadıyla enerji kaynaklarını çeşitlendirmeye çalışmaktadır.

Enerji Kaynaklarının Çeşitlendirilmesi

Çin için enerji ithalatın çeşitlendirilmesi enerji güvenliğinin en önemli parametrelerinden biridir. Orta Doğu'da özellikle İran ve Suudi Arabistan'a, Orta Asya'da ise giderek yükselen Kazakistan ve Türkmenistan'a olan bağımlılığı özellikle Afrika ile dengelemek istemektedir.

Bu çeşitlendirmede en önemli iki faktör enerjisinin çoğunluğunu ithal ettiği Orta Doğu'da her an yaşanabilecek çatışma ihtimali ve bölgedeki ABD'nin bölgedeki varlığıdır. Çinli uzmanlar, İran ile yaşanan gerilim ve Irak'taki durum nedeniyle, bölgenin ABD kontrolünde kalacağını değerlendirmektedirler. Bu çerçevede, Çin'in ABD'nin askeri gücü ile henüz rekabet edemeyeceği, anlamsız ve zamansız bir rekabete girişmenin Deng'in, "güç oluncaya dek düşük görüntülü politika izleme ve çevreyle ilgilenmeme" yaklaşımına ters düşeceğine inanılmaktadır.⁵⁷ Bu, Çin'in Orta Doğu'ya olan bağımlılığı Afrika ile dengelemeye çalışmak politikasını izlemesinin nedenidir.

Afrika ile olan enerji iş birliği çeşitli faktörlerin birleşiminin sonucudur. Jiang'ın değerlendirmesiyle bunlardan ilki, Çin'in Afrika'nın sorunlu bölgelerine enerji kaynaklarına ulaşım karşılığında yatırım ve yardım yapmaya istekli olmasıdır. İkincisi, Çin enerji şirketlerinin kaynak zengini ülkelerde araştırma ve geliştirme imtiyazı karşılığında finansman ve bilgi paylaşımı taahhüdünde bulunmasıdır. Üçüncüsü, Çin Enerji Yönetimi'nin Afrikalı hükümetler ve devletlere ait enerji şirketleriyle uzun vadeli anlaşmalar imzalamaya eğilimli olmalarıdır. Dördüncüsü ise Çin'in enerji alanında iş birliği yapmak üzere

⁵⁶ Ebel, *Energy and Geopolitics in China*, s.52.

⁵⁷ Lim, *Oil and Gas in China*, s.26.

seçtiği ortakların ABD ve Avrupa'nın ortaklık yapmayı tercih etmediği ülkeler olmasıdır.⁵⁸ Bu dört temel özelliğe Çin'in iş birliği yaptığı ülkelerin iç işlerine karışmama ve iş birliği yaptığı ülkeleri eşit seviyede görme politikasının da eklenmesi gerekir. 2000 yılından beri faaliyette olan "Çin-Afrika Forumu"nun giderek önem kazanmasının nedeni bu yaklaşımdır.

Bu değerlendirmeyi desteklercesine, Çin BM Daimi Temsilcisi Du Şiaokong da Çin-Afrika ilişkileri sempozyumunda yaptığı konuşmada; ikili ilişkilerin prensiplerini dört ana konu üzerinde toplamış ve bunların ilkinin samimiyet, arkadaşlık ve eşitlik olduğunu ifade etmiştir. Diğer üç prensip ise, karşılıklı yarar ve ortak refah, karşılıklı destek ve yakın koordinasyon ile birbirinden öğrenme ve ortak gelişimi başarmadır.⁵⁹

Kısacası, Çin'in Afrika'ya yönelik dış politika girişimlerinin temel şekillendiricisi Çin ihracat kalemleri karşılığında Afrika'nın sahip olduğu doğal kaynakları kaynağından elde etme stratejisidir. Nitekim Çin'in Afrika'ya yaptığı doğrudan yatırımların yüzde 50-80'i doğal kaynak yönünden zengin ülkelere yapılmaktadır.⁶⁰ Çin için Afrika'da Angola ve Sudan ön plana çıkmakta ve Çin'in bu iki ülkede izlediği politikalar, yukarıda belirtilen dış politika tercih ve prensipleriyle örtüşmektedir. Çin ayrıca her iki ülkeye komşularıyla yaşadıkları anlaşmazlıklarda destek de sağlamaktadır.

Angola'da 27 yıl süren iç savaşın bitmesinden sonra çok az ülke Angola'ya gelmeye istekliken Çin vakit kaybetmeden, 2004 yılında, ülkenin tekrar yapılandırması için petrol karşılığı 3 milyar dolar kredi vermiştir. 2007 yılında ise 2 milyar dolarlık dış yardım yapmıştır.⁶¹ Bu yardımlar kazan-kazan ilkesini ortaya çıkarmıştır. Angola'nın enerji ihracatında Çin, birinci sırada yer alırken⁶² Angola da karşılıklı ticarete Afrika'daki ülkeler içerisinde ilk sıradadır. Bunun yanında Angola için Çin'in yardımları IMF'in bertaraf edilmesini sağlamıştır.⁶³

Sudan ise Angola'ya göre uluslararası kamuoyunda daha fazla tanınan ve siyasi sıkıntıları bulunan bir devlet konumundadır. Darfur'da yaşananlar Hartum yönetiminin Batı tarafından suçlanmasına ve Devlet Başkanı El Beşir'in uluslararası suçlu ilan edilmesine neden olmuştur. Sudan'daki mevcut yönetime karşı izlenen bu politika, iç işlerine karışmama ve kendi yönetim tarzını dikta etmeme anlayışını uygulayan Çin'in, Sudan'a

⁵⁸ Wenran Jiang, "China's Emerging Partnership in Africa", Robert I. Rotberg (Der.), *China into Africa: Trade, Aid and Influence*, Brookings Institution Press, 2008, Washington, s.54-55.

⁵⁹ Du Xiacong, "China's Role in Africa", <http://www.focac.org/eng/zfgx/dfzc/t689653.htm>, 28 Kasım 2010, (Erişim Tarihi 24 Mayıs 2011).

⁶⁰ Chris Alden, *et.al.*, *China Returns to Africa, A Rising Power and A Continent Embrace*, Columbia University Publishing, 2008, Londra, s.14.

⁶¹ Jiang, "China's Emerging Partnership", s.54.

⁶² Burada dikkat çeken nokta ise ülkenin 2010 yılının ilk yarısında Çin'in ham petrol ithalatında ilk sıraya yerleşmesidir. Angola'dan ithalat yüzde 53.44 artış göstermiştir. "China's Crude Oil Imports Data for January", <http://www.chinaoilweb.com/UploadFile/docs/Attachment/2010-3-169132990.pdf>, (Erişim Tarihi 18 Ekim 2010).

⁶³ Manuel Ennes Ferreira, "China in Angola; Just A Passion for Oil", Chris ALDEN, *et.al.* (Ed.), *China Returns to Africa*, s.316.

nüfuz etmesini kolaylaştırmıştır. Çin'in enerjiye kaynağında ulaşma ve ortak işletme stratejisinin Sudan'da mükemmel biçimde işlediği görülmektedir.

Çin, 1994 yılında Sudan'dan ayrılan ABD enerji şirketi Chevron'un yerini devlet şirketleriyle doldurmuştur. Çin ulusal petrol şirketi CNPC, kurulan Büyük Nil Petrol İşletme Şirketinin (*Greater Nile Petroleum Operating Company-GNPOC*) yüzde 40'ını almış, (yüzde 30 Malezya Devlet Şirketi, yüzde 25 Hindistan Devlet Şirketi, Sudan Devlet Şirketi yüzde 5), Üst Nil Havzası için kurulan birliğe yüzde 41 ile ortak olmuştur. Bu birliğe diğer Çin şirketi *Sinopec* yüzde 6 ile dâhil edilmiştir. Son olarak CNPC, Kızıl Deniz'de yer alan iki blok petrol sahasının yüzde 40'ına sahip olmuştur. Çin'in Sudan'daki yatırımlarının toplamı 5 milyar dolar seviyesindedir.⁶⁴ Bu yatırımlar kimya sanayinde de etkindir. Çin şirketleri, Hartum Kimya Endüstrisi Şirketinin yüzde 50'sine, Petrokimya Ticaret Şirketinin ise tümüne sahiptir.⁶⁵

En dikkat çekici nokta ise ABD tarafından sakıncalı ilan edilen Sudan ve İran'ın, Çin'in petrol ithalatındaki toplam paylarının yüzde 25'lere ulaşmasıdır. Dolayısıyla ABD'nin uluslararası güvenlik için belirlediği çerçevenin, kendi iç sistemin devamlılığına daha fazla önem atfeden Çin tarafından, artan enerji ihtiyacı nedeniyle pek de umursanmadığını göstermektedir.

Kaynak Ülkelerin İstikrarı ve Enerji Fiyatları

Çin, enerjiyi elde ettiği kaynak ülkelerdeki istikrarsızlığı bir enerji güvenliği sorunu olarak görmektedir. Çin, bu ülkelerdeki istikrarsızlığın farklı aktörler tarafından yaratıldığını düşünmektedir. Aynı zamanda, dünyanın birçok ülkesine yönelik uygulanan müdahaleci anlayışı bu ülkelerin iç işlerine karışma olarak algılamakta ve bu ülkelerin bağımsızlığına tehdit olarak görmektedir. Bu noktada sorulacak soru yıllardır nükleer faaliyetleri nedeniyle İran'a uygulanmak istenen yaptırımlara karşı çıkarken son oylamada neden evet dediği olabilir.

Buradaki temel yaklaşım, Kuzey Kore sorununda takip edilen yaklaşıma benzer bir diplomatik yaklaşımın izlenmesidir. Çin açısından Kuzey Kore'ye yapılabilecek bir ABD askeri müdahalesi, bölgeyi bir anda istikrarsızlaştıracak ve Çin'in ticari ilişkilerini zedeleyecek bir girişimdir. Müdahale sonucunda Çin sınırına yerleşebilecek muhtemel bir Amerikan askeri varlığı Çin için yakın bir tehdit olacaktır.

Nitekim Kissinger, Çin'in 1950 yılında Kore Savaşı'na dâhil olmasının temel nedenini sınırında bir ABD varlığının oluşmasına ve bu varlığın uzun vadede Çin'in güvenliğine zarar vereceğini düşünmesine bağlamakta, bugün için de aynı jeopolitik tedirginliğin devam ettiğini belirtmektedir. Ayrıca Kuzey Kore'nin nükleer bir güç olarak kabul edilmesi, bölgedeki diğer ülkelerin nükleer silah edinme girişimlerini hızlandırabilecektir. Bu durum Asya'da güvenlik algılamalarını değiştirebilecek ve uzun vadede Çin'in güvenliğine

⁶⁴ David H. Shinn, "China and The Conflict in Darfur", *Brown Journal of World Affairs*, Cilt 16, No.1, 2009, s.85-99.

⁶⁵ Jonathan Holslag, "China's Diplomatic Manoeuvring on the Question of Darfur", *Journal of Contemporary China*, Cilt 17, No.54, 2008, s.72.

zarar verebilecektir.⁶⁶ Tüm bunların yanında teknolojik gelişimini tamamlamış nükleer bir birleşik Kore'nin ortaya çıkma ihtimali de Çin'i diplomatik yolla sorunu çözmeye yönlendirmişdir.

Sorunun çözümüne yönelik, altı ülkenin (Çin, ABD, Japonya, Kuzey Kore, Rusya, Güney Kore) yaptığı görüşmeler içerisinde, dikkat ve umutlar Kuzey Kore'nin "büyük abi"si durumundaki Çin'in, Kuzey Kore'ye ne kadar etki yapabileceğine çevrilmişti. Nitekim Çin, ABD gibi nükleer silahsız bir Kore yarım adası istemektedir. Ancak Çin için önemli olan nükleer silaha sahip olmayan; Çin sınırına diğer güçleri çekmeyecek; Japonya ve ABD ile iyi ilişkiler kurabilecek bir rejimle yönetilen ama Güney Kore'den ayrı ve komünist ideolojiyi savunan bir Kuzey Kore iken, ABD nükleer silahsızlanmayı sağlayacak bir rejim değişikliğinden yanadır. Dolayısıyla Çin, yarımada da bir yumuşama dönemi yaşamak istemektedir. Ayrıca Çin, 1995-1996 yıllarında yaşanan mülteci sorununun tekrarından da çekinmektedir.⁶⁷ Bu bağlamda masadan anlaşmayla kalkmak Kuzey Kore'nin devamlılığını sağlayacak ve Çin sınırında bir çatışmayı uzak tutarak diğer güçleri bölgeye çekmeyecektir.

Benzer bir durum İran için de geçerlidir. Çin, uluslararası denetimi kabul etmesi için muhtelif zamanlarda İran'ı uyarmıştır. İran'a yönelik bir Amerikan askeri müdahalesi, Irak'ta yaşananlara benzer bir istikrarsızlığa yola açacak, gelişmelere Afganistan boyutu da eklendiğinde Çin'in enerji ithalatında aksamalar yaşanabilecektir. Ayrıca ABD'nin Irak ve Afganistan'dan sonra İran'da da mevcut yönetimi değiştirme ve belli bir dönem ülkeye yerleşme ihtimali, Orta Doğu'da bulunan kaynak ülkelerin Amerikan politikalarıyla uyumlu biçimde hareket etmesiyle sonuçlanabilecektir. Bir de ABD donanmasının bölgedeki etkisi eklendiğinde Çin'in yaptırımlara neden "evet" dediği anlaşılmış olacaktır.

Bütün bu değerlendirmelerin ışığında, enerji kaynaklarının bulunduğu bölgelerde yaşanan krizlerin petrol fiyatlarını artırdığı görülmektedir. Enerji fiyatlarındaki değişimler Çin tarafından risk olarak görülmektedir. Petrol fiyatlarındaki artış sanayi üretiminde maliyetleri artıracak ve Çin mallarının cazibesini azaltacaktır. Petrol fiyatlarındaki düşüş ise maliyetleri düşürecek ve Çin, ticari rekabete girdiği ülkelere karşı avantaj sağlayacaktır.⁶⁸

Küresel Isınma ve Hava Kirliliği Baskısı

Çin, enerjisinin yüzde 70'inden fazlasını kömürden karşılamaktadır. ABD ve Rusya'dan sonra en fazla kömür kaynaklarına sahip üçüncü ülke olan Çin, dünya kömür üretiminin yüzde 45,6'sını gerçekleştirmektedir. Tüketim ise dünya tüketiminin yüzde 48'idir. Kömü-

⁶⁶ Henry Kissinger, *On China*, The Penguin Press, New York, 2011, s.496.

⁶⁷ 1995 yılında Kuzey Kore'de başlayan açlık Çin'e mülteci akını başlatmıştır. 1995–2003 yılları arasında Jian Eyaletine yerleşen 200 ile 300 bin arasında Kuzey Koreli mültecinin bulunduğu iddia edilmektedir. Ming Liu, "China and North Korean Crisis; Facing Test and Transition", *Pacific Affairs*, Cilt 76, No.3, 2003, s.347–373.

⁶⁸ Uluslararası petrol fiyatlarının 10 dolar artması, Çin'in GSMH'sini yüzde 0,5, 25 dolar artması ise yüzde 0,9 düşürecektir. Bunun yanında bu senaryoların ilkinde enerji sektörüne yapılan yatırımlar yüzde 4,8, ikincisinde yüzde 7,7 ve ilk senaryoya göre ithalat yüzde 20,33, ikincisine göre ise yüzde 40 düşürebilecektir. Sana Zaouali, "Impact of Higher Oil Prices", s.199–203.

rün kalitesi düşüktür.⁶⁹ On Birinci Beş Yıllık Plana (2006–2010) göre Çin, enerjiyi kendi kaynaklarından karşılamayı hedeflemiş ve kömür bu yerel kaynakların ana unsuru olarak açıklanmıştır. Kömür üçte iki enerji tüketimini karşılamaktadır.⁷⁰

Bu kalitesizlik sera gazı salınımında Çin'i ilk sıraya oturtmaktadır. Çin, sera gazı salınımının dizginlenmesi konusunda net bir taahhütte bulunmaktan kaçınmaktadır. Bu durum Çin üzerinde uluslararası bir baskı oluşturmaktadır. Çin, sera gazı salınımı konusunda şimdilik ABD'yi örnek göstermektedir. Çin ve ABD sera gazı salınımının yüzde 35'inden sorumludur. Çin, 2025 yılında ABD'nin iki katı kadar salınım yapacaktır.⁷¹ ABD'nin bu konuda anlaşmaya yanaşmaması şimdilik Çin'i rahatlatmaktadır. ABD'nin konuyla ilgili bir taahhütte bulunması durumunda Çin'in de benzer bir politika izlemek zorunda kalabileceği iddia edilebilir.

Çin, küresel ısınma ve iklim değişiklikleri sorununu ciddi şekilde ele almaktadır. On İkinci Beş Yıllık Plana (2010–2015) göre fosil yakıtlar dışındaki kaynakların birincil tüketimini yüzde 11,4 çıkarmayı; katma değerli sanayi üretiminde birim başına düşen su tüketimini yüzde 30 azaltmayı; GSYİH'de kişi başına enerji tüketimi yüzde 16 düşürmeyi, GSYİH'de kişi başına düşen karbon dioksit salınımını yüzde 17 düşürmeyi ve orman stoklarını 600 milyon metreküp artırarak ormanların kapladığı alanları yüzde 21,66'a yükseltmeyi hedeflemektedir.⁷² Nitekim 2005 yılına kıyasla 2010 yılında kömür tüketimi yüzde 3 düşerken, doğal gaz tüketimi yüzde 2,5, yenilenebilir enerji tüketimi yüzde 2,3 artmıştır.⁷³ Bunun yanında Çin daha verimli ve havayı daha az kirleten kömür santrallerinin üretiminde dünyanın lideri durumundadır.⁷⁴

Çin, yenilenebilir enerji kaynakları konusuna öncelik vermektedir. Karbondioksit salınımı olmayan yeni kuşak nükleer güç santrallerinin yapımı ve geliştirilmesi devam etmektedir. Ülke yenilenebilir enerji alanlarına büyük yatırımlar yapmaktadır.

Pew Araştırma Merkezinin yaptığı çalışmada Çin, 2009 ve 2010 yıllarında temiz enerjiye en çok yatırım yapan ülkedir. Kendisinden sonra gelen ABD ve Almanya'nın toplamından daha fazla yatırım yapmıştır. Aynı raporda Çin'in 2005–2010 arasında yenilenebilir enerji kapasitesini yüzde 106 artırdığı belirtilmiştir.⁷⁵ Yenilenebilir enerji, toplam tüketimin ancak yüzde 7'sini sağlamaktadır. Bu rakamın 2020 yılında yüzde 10 ile 15 arasında olacağı tahmin edilmektedir.⁷⁶

⁶⁹ *BP Statistical Review of World Energy*, BP, Haziran 2010, s.34–35.

⁷⁰ Liu, "China's Energy Security", s.5.

⁷¹ Shealy ve Dorian, *Growing Chinese Energy Demand*, s.8.

⁷² Deng Shasha, "Key targets of China's 12th five-year plan", *Xinhua*, 5 Mart 2011, s.1, http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2011-03/05/c_13762230.htm, (Erişim Tarihi, 24 Haziran 2011).

⁷³ Ebel, *Energy and Geopolitics in China*, s.48.

⁷⁴ *Ibid.*, s.55.

⁷⁵ *Ibid.*, s. 14.

⁷⁶ Ebel, *Energy and Geopolitics in China.*, s. 60.

Tablo 2: Temiz Enerji Yatırımlarında İlk 10 (2010)⁷⁷

Ülkeler	2010'daki Yatırım miktarı (milyar dolar)	2009'daki Yatırım miktarı (milyar dolar)	2010'daki Sırası	2009'daki Sırası
Çin	54.4	41.2	1	1
Almanya	34.0	13.9	2	3
ABD	13.4	7.6	3	2
İtalya	5.6	4.9	4	8
AB-27	4.0	4.0	5	4
Brezilya	39.1	20.6	6	7
Kanada	22.5	6.2	7	9
İspanya	13.3	7.7	8	6
Fransa	3.5	10.5	9	12

Bu yatırımlar Çin ekonomisini daha fazla harcamaya zorlayabilecektir. Çin, gelişmiş ülkeleri fakir ülkelere teknoloji vermemekle ve bu ülkelerde ucuz iş gücü ve hammadde kullanarak yaptıkları üretimi sahiplenmemekle suçlanmaktadır. Bunun yanında tüm bu yatırımlara rağmen yenilenebilir enerjiler ve su gücü kömürün yerini tutamayacaktır. Dolayısıyla Çin, bu yüksek yatırımlara rağmen doğal gaz ve petrol ithalatına bağımlılıktan kurtulamayacaktır.

Bölgesel Sorunların Enerji Güvenliğindeki Yeri

Güney ve Doğu Çin Denizi'nde yaşanacak gerginlik ya da çatışma Çin'in enerji güvenliği-ne doğrudan tehdit oluşturacaktır. Bölgede çatışma riskinin en yüksek olduğu yer Güney Çin Denizi'dir. Güney Çin Denizi'ni iki açıdan önemlidir. Birincisi deniz altı kaynaklarına olan talep Asya'nın enerji ihtiyacı arttıkça önem kazanacaktır. İkincisi, Doğu Asya ülkesi Japonya ve Güney Kore gibi devletler enerji koridorları olan bölgeye yönelik serbest akışı kesecek bir girişimi tehdit sayacaklardır.⁷⁸ Bu durum, bölgeyi geleceğin en riskli bölgelerinden biri haline getirmektedir.

Güney Çin Denizi'ndeki sorunlar Paracel⁷⁹ ve Spratly Adaları⁸⁰ merkezlidir. Paracel adalarının tüm kontrolünün Çin'in hâkimiyetinde olması bu sorunu şimdilik dondurmuş

⁷⁷ *Pew Research Center Report*, "Who's winning the Clean Energy Race? G-20 Investment Powering Forward", 2010, s. 11

⁷⁸ Michael T. Clare, *Kaynak Savaşları*, Devin Yayınları, 2005, İstanbul, s. 151.

⁷⁹ 1974 yılı öncesinde Çin Doğu Paracel'i işgal etmiştir. Vietnam ise Kızıl Hilal olarak bilinen Batı Paracel'i 1974 yılında işgal etti. 1974 yılında Güney Vietnam hükümeti; Shell, Exxon, Mobil ve Kanadalı petrol şirketlerinden oluşan bir ortaklıkla petrol arama müsaadesi veren sekiz sözleşme imzalamıştır. Aynı yılın Eylül ayında Güney Vietnam beş ada üzerindeki hâkimiyetini ilan etmiştir. Bunun üzerine Güney Çin Denizindeki adaların kendisine ait olduğunu iddia eden Çin, Batı Paracel'i 17–20 Ocak 1974 tarihlerinde işgal etmiştir. Konu ile daha detaylı bilgi için bkz. Ang Cheng Guan, "The South China Sea Dispute Revisited", *Australian Journal of International Affairs*, Cilt 54, No.2, 2000, s.201–215.

⁸⁰ Çin 9, Vietnam 21, Malezya 3, Filipinler 8, Brunei 1, Tayvan sadece en büyük ada olan Taiping Dao'yu, denetiminde tutmaktadır. Konu ile daha detaylı bilgi için bkz. Erdem Denk, "Egemenliği Tartışmalı Adalar; Kardak, Spratly, Senkaku/Diaouyu, Hawar, Abu Musa ve Tunb Örnekleri", *Mülkiye Dergisi*, Cilt XXIV, Sayı 224, s.137–160.

görülmektedir. Ancak Spratly Adaları gelecekte sorun yaratmaya adaydır. Japonya'nın 1951 yılında San Francisco anlaşmasıyla Spratly Adaları'ndaki hâkimiyetini tamamen devretmesinden tam 18 yıl sonra adalar üzerinde hâkim olmak için ciddi girişimlerin başladığı görülmektedir. Bunun temel nedeni ise 18 yıl sonra 1969 yılında adalar çevresinde petrol kaynaklarının bulunabileceğinin gündeme gelmesidir.

Kısacası sorun aslında adalara sahip olanın adalara çevreleyen sular da hak sahibi olacağı gerçeğidir. Adalar çevresindeki aktif ve yeni gaz alanlarının fazlalığı çatışma ihtimalini sürekli yüksek tutmaktadır. Doğu Çin Denizi'ndeki sorun da benzerdir. Diaouyu/Senkaku Adaları⁸¹ ve kıtasal kaya sorunları da 1970'lerin hemen başında bölgede geniş petrol yataklarının olduğunun tespit edilmesinden sonra ortaya çıkmıştır. Diaouyu/Senkaku adaları Japonya'nın kontrolündedir. Adalar grubu sekiz adadan oluşmaktadır. Her adanın Çince ve Japonca isimleri bulunmaktadır. Adalar toplam 8 kilometre kareden küçük bir alanı kaplamaktadır. Adaların önemi ise deniz altı kaynakların zenginliğinden kaynaklanmaktadır.⁸²

Sorunun önemi dünyanın en çok enerji tüketen ikinci ülkesi Çin ve üçüncü ülkesi Japonya'yı ilgilendirmesinden kaynaklanmaktadır. 1970'lerden 1990'lara kadar olan süreçte iki ülke arasında bir enerji rekabetinden iş birliği olanaklarının ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Çin'in ekonomik olarak sivrilmeye başlamasıyla 1990'ların başından itibaren iş birliği ekonomik ve stratejik rekabete dönüşmüştür. Bu rekabetin önemli bir ayağı Doğu Çin Denizi'ndeki kaynakların paylaşımı olacaktır.

Her iki bölge için söz konusu durumun sürdürülmesi Çin tarafından şimdilik kabul edilebilir niteliktedir. Ancak bu bölgelerde yaşanabilecek bir çatışma en çok Çin'e zarar verecektir. Keza bu ülkeler Çin'deki kültür devriminin kendilerine yapabileceği etkilerden tedirgin olmuşlar, 1989 yılına kadar bu ülkelerdeki komünist partilere Çin'in verdiği desteğe şüpheyle yaklaşmışlar, Çin'in özellikle sınır ve Güney Çin Denizi'ndeki adalar üzerinde hak elde etmek için giriştiği mücadeleler ve bu mücadelelerde asker kullanma isteğine karşı korku duymuşlardır⁸³.

⁸¹ Çinliler Diaouyu, Japonlar ise Senkaku olarak isimlendirmektedirler.

⁸² Alexander M. Peterson, "Sino-Japanese Cooperation in the East China Sea: A Lasting Arrangement?", *Cornell International Law Journal*, Cilt 42, 2009, s. 442-473.

⁸³ 2004 yılına kadar kullanılan "Barışçıl Yükseliş" sloganı "Barışçıl Gelişme" olarak revize edilmiştir. Batılı kaynaklar Çin'in söylemini, kendi yükselişini saklamak ve güç olacağı zamanı sabırla beklemek olarak değerlendirmektedirler. Dışişleri Danışmanı Dai Bingguo ise bu iddiaları "asılsız şüphe" olarak görmekte ve Çin'in barışçıl gelişim yolunda izlediği politikaları gizli bir komplo olarak görmenin spekülasyondan başka bir şey olmadığını belirtmektedir. Dai, sınıf mücadelesini temel alan anlayıştan, ekonomik yapılanmayı ön plana çıkaran sosyalist bir modernleşme yarattıklarını, izole olmuş bir devletten dış dünyaya açık ve uluslararası iş birliğini geliştirmeyi ön plana çıkaran bir devlete yöndiklerini iddia etmektedir. Metnin tamamı için bkz. Dai Bingguo, "We Must Stick to The Path of Peaceful Development", 6 Kasım 2010, *Ministry of Foreign Affairs of China*, <http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t777704>, (Erişim Tarihi 12 Eylül 2011); Henry Kissinger ise barışçıl gelişim sloganının, barışçıl yükselişin yeniden onaylanması olduğunu belirtmektedir. Kissinger kitabının Dai'nin konuşmasına dayandırdığı bölümünde, Barışçıl Gelişme politikalarını sürekli savunan ve yumuşak güç unsuru olarak kullanan Çinli liderlerin, son 1-2 yıl içerisinde bir dizi komşuyla kötüleşen ilişkiye hiç değinmediklerini iddia etmektedir. Henry Kissinger, *On China*, s.508-513.

Bu korku ancak 1990'ların sonlarında iş birliğine dönmeye başlamıştır. Çin, 1997 yılında yaşanan Asya Ekonomik Krizi'nde bu ülkelere destek vermiş ve sonrasında Güney Asya ülkeleri için vazgeçilmez bir ekonomik ortak haline gelmiştir. Kriz sonrası ekonomik ilişkilerin sürekli gelişmesi, bölge ülkeleriyle Çin arasında tarihten gelen "güvenilmezlik" olgusunu kırmayı başarmıştır.

Tüm bunların yanında Çin'in bölgede bir çatışmaya dâhil olması bütün dünyaya ilan ettiği "barışçıl gelişme" politikasının inandırıcılığının kaybedilmesine neden olabilecektir. Bunun yanında enerji ithalatının yüzde 80'ini deniz yolu ile sağladığı ve bu ithalatının tek güzergâhının da Güney ve Doğu Çin Denizleri olduğu düşünüldüğünde Çin'in bölgede izlediği politikasından taviz vermeyeceği değerlendirilmektedir.

Sonuç

Görelî homojen nüfusu,⁸⁴ devamlı gelişmekte olan ekonomisi ve bu ekonomik gelişiminin giderek etkin hale getirdiği dış politikasıyla Çin'in, bu özelliklerini devam ettirip ettiremeyeceği, devam ettirdiği takdirde büyük bir meydan okumanın göstergesi olarak kullanıp kullanmayacağı günümüzün en çok tartışılan konularından biridir. Çin, ekonomik anlamda büyüme istikrarını kaybetmesi halinde, tüm alanlardaki gelişiminin sekteye uğrayacağını bilincindedir.

Çin'in ekonomik büyümesindeki en büyük engel ise giderek artan enerji ihtiyacı ve bu nedenle her geçen sene daha fazla artan enerji ithalatıdır. Ekonomik büyümesini enerji ithalatı yaptığı bölgelere/ülkelere karşı bir dış politika argümanı olarak kullanan Çin, bu bölgeler/ülkeler üzerinde diğer güçlerle rekabete girmekten çekinmemektedir. Bu dış politika anlayışı Çin'i enerji savaşlarının yeni ancak en önemli oyuncularından biri haline getirmiştir.

Bu anlayıştaki Çin dış politikası, özellikle ABD baskısıyla konulmaya çalışılan ve ambargo/yaptırım içeren BM kararlarını veto etmeyi bir prensip haline getirmiştir. Bunun temel nedeni "barışçıl gelişim" politikası çerçevesinde kendisine düşman yaratmama isteğidir. Ambargo/yaptırım ile karşı karşı kalan ülkeden enerji alması durumunda ambargo/yaptırımı kesinlikle reddetmekte, kabul etmesi halinde bile şartları tam olarak yerine getirmemektedir. Bu politik tavrı bu ülkelerin Çin'e yaklaşması hızlandırmaktadır.

Çin, enerji kaynağı ülkeleri ihracat yoluyla ucuz Çin mallarıyla ve bu ülkelere kendi iç pazarını açmak suretiyle ithalat avantajları sunarak bağımlı hale getirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda izlediği politika, ihracatı teşvik yoluyla enerjiyi elde etme ve ülkenin ekonomik ile siyasi istikrarını sürdürme amacı taşımaktadır.

⁸⁴ Modern Çin'in kurucusu Dr. Sun Yat Sen'in "Beş Çinli Savı" hala geçerliliğini korumaktadır. Bunlar Han, Mançu, Moğol, Tibetli ve Hui'dir (Tüm Müslümanlar). Yat Sen'in temel düşüncesi tüm grupları asimile ederek bir Çinli kimliği ortaya çıkarmaktır. Aynı sav 1939 yılında Şan Kay Şek tarafından geliştirilmiş ve bu beş grubun etnik değil coğrafik ve dinsel farklılıklarla ayrıldığı iddia edilmiştir. Abanti Bhattachary, "Conceptualising Uyghur Separatism in Chinese Nationalism", Institute for Defence Studies and Analyses, *Strategic Analysis*, Cilt 27, No.3, 2003, s.357–381. 2010 yılında yapılan altıncı nüfus sayımında toplam nüfus 1.370,536,875 olarak açıklanmıştır. Bu nüfusun yüzde 91,5'i Han, yüzde 8,49'u diğer etnik gruplardır. 56 etnik grubun 35 tanesinin nüfusu 800.000'in altındadır. Çin'in son nüfus bilgileri için bakınız; Ma, "Major Figures of the 2010".

Enerjinin sorunsuz elde edilmesinin sağlayacağı istikrar, refahı sağlama ve modern ordu yaratmada başarı anlamına gelecektir. Halkın refahı ve modern ordu kendine daha fazla güvenen bir dış ve iç politika yaratabilecektir. Bu politika kendi içinde yaşayabileceği etnik sorunlara karşı uluslararası kamuoyunun etkisini azaltacak, Tayvan politikasının sürmesini sağlayacak ve bölgenin diğer güçleri Japonya, Hindistan ile Güney Kore'ye bölgesel üstünlük anlamına gelecektir. Ters bir durum, "büyük stratejinin" en önemli parçasının kırılması anlamına gelecektir. 1949 yılından itibaren sabırla sürdürülen Tayvan politikasının da ise güç kaybı anlamı taşıyacak ve giderek daha fazla görülmeye başlanan bölgesel etkinin kırılmasına neden olabilecektir.

Bunların yanında 1990'ların başından beri sürekli artış gösteren refah seviyesi, yaşanabilecek bir gerilemede, sürekli baskı altındaki halkı, sosyal patlamanın içine çekebilecek ve rejimin devamlılığı sıkıntıya düşebilecektir. Bu durumu bertaraf etmek amacıyla Çin, denizde veya karada ulusal çıkarlarını korumak adına daha saldırganlaşabilecektir. Tüm bu öngörüler göstermektedir ki enerjiyi elde etmede bir sıkıntının yaşanması Çin'i daha fazla rekabetin içerisine çekebilecek, bunun yanında güçlenen yapısı Çin'i askeri unsurların daha etkin olabileceği aktif bir dış politikaya yönlendirebilecektir.

KAYNAKÇA

- Alden, Chris, LARGE Daniel ve DE OLIVEIRA Ricarda Soares, *China Returns to Africa, A Rising Power and A Continent Embrace*, Colombia University Publishing, Ağustos 2008, Londra,
- BERT Wayne, "Burma, China and the U.S.A.", *Pacific Affairs*, Cilt 77, No. 2, 2004, s. 263-282.
- BHATTACHARY Abanti, "Conceptualising Uyghur Separatism in Chinese Nationalism", Institute for Defence Studies and Analyses, *Strategic Analysis*, Cilt 27, No.3, 2003, s.357-381.
- BINGGUO Dai, "We Must Stick to The Path of Peaceful Development", 6 Kasım 2010, Ministry of Foreign Affairs of China, <http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t777704>, (Erişim Tarihi 12 Eylül 2011)
- BLANK Stephen, "The Strategic Implications of the Turkmenistan-China Pipeline Project", China Brief, Cilt 10, No 3, 4 Şubat 2010, s. 10-12.
- BP Statistical Review of World Energy, BP, Haziran 2010.
- BP Statistical Review of World Energy, BP, Haziran 2011.
- "China, Iran Sign Biggest oil & Gas Deal", China Daily, 31 Ekim 2004, http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-10/31/content_387140.htm, (Erişim Tarihi 17 Eylül 2010).
- "China's Crude Oil Import Dependence Exceeds 50%, Raises Security Concerns", Global Times, 29 Mart 2010, <http://www.globaltimes.cn/business/china-economy/2010-03/517059.html>, (Erişim Tarihi 24 Eylül 2010).
- China's Crude Oil Imports Data for January", <http://www.chinaoilweb.com/UploadFile/docs/Attachment/2010-3-169132990.pdf>, (Erişim Tarihi 18 Ekim 2010.).
- "China Internet Usage Stats and Population Report", Internet World Stats, <http://www.internetworldstats.com/asia/cn.htm>, (Erişim Tarihi 18 Ocak 2011).
- CLARE Michael T., *Kaynak Savaşları*, Devin Yayınları, 2005, İstanbul.
- COLE Bernard D., *Oil for the lamps of China - Beijing's 21st. Century search for energy*, National Defence University Publishing, McNair Paper 67, 2003, Washington.
- DENK Erdem, "Egemenliği Tartışmalı Adalar; Kardak, Spratly, Senkaku/Diaoyu, Hawar, Abu Musa ve Tunb Örnekleri", *Mülkiye Dergisi*, Cilt XXIV, Sayı 224, s. 137-160.
- DAOJIONG Zha, "Localizing the South China Sea problem: the case of China's Hainan", *The Pacific Review*, Cilt 14, No 4, 2001, s. 575-598.
- EBEL Robert E., *Energy and Geopolitics in China: Mixing Oil and Politics*, Center for Strategic and International Studies, Kasım 2009, Washington.
- EIU Country Forecast Report*, EIU, Temmuz 2009, (Erişim Tarihi: 16 Şubat 2011).
- FENG Lianyong, LI Junchen, PANG Xiongqi, "China's Oil Reserve Forecast and Analysis Based on Peak Oil Models", *Energy Policy*, Cilt 36, No 11, Kasım 2008, s. 4149-4153.
- FERREIRA Manuel Ennes, "China in Angola; Just A Passion for Oil", Ed; Chris ALDEN, Daniel LARGE ve Ricarda Soares De OLIVEIRA, *China Returns to Africa, A Rising Power and A Continent Embrace*, Colombia University Publishing, Ağustos 2008, Londra, s.314-327.
- "Flow of natural gas from Central Asia", China National Petroleum Company, 18 Aralık 2009, http://www.cnpc.com.cn/en/press/Features/Flow_of_natural_gas_from_Central_Asia_.htm, (Erişim Tarihi 10 Ekim 2010).
- FRAVEL M. Taylor, "Power Shifts and Escalation Explaining China's Use of Force in Territorial Disputes", *International Security*, Cilt 32, No. 3, 2007/08, s. 44-83.
- GUAN Ang Cheng, "The South China Sea Dispute Revisited", *Australian Journal of International Affairs*, Cilt 54, No. 2, 2000, s. 201-215.
- HART-LANSBERG Martin ve BURKETT Paul, *Küresel Çatışmanın Yeni Aktörü Çin ve Sosyalizm*, Kalkedon Yayınları, Ocak 2006, İstanbul.
- HIRAMATSU Shigeo, "China's Advances in the South China Sea: Strategies and Objectives" *Asia-Pacific Review*, Cilt 8, No. 1, 2001, s. 40-50.
- HOLSLAG Jonathan, "China's Diplomatic Manoeuvring on the Question of Darfur", *Journal of Contemporary China*, February 2008, Cilt 17, No 54, s. 71-84.
- IMF, World Economic Outlook, 17 Haziran 2011, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/update/02/index.htm> (Erişim Tarihi 21 Haziran 2011).

- JIANG Wenran, "China's Emerging Partnership in Africa", *China into Africa: Trade, Aid and Influence*, Ed: Robert I. Rotberg, Brookings Institution Press, 2008, Washington, s.52-66.
- ZHANG Jing, SHIHUAI Denga, FEI Shena, XINYAO Yanga, GUODONG Liuc, HANG Guob, YUANWEI Lia, XIAO Honga, YANZONG Zhanga, HONG Penga, XIAOHONG Zhanga, LI Lia, YINGJUN Wang, "Modeling the relationship between energy consumption and economy development in China", *Energy*, Cilt 36, No. 7, 2011, s. 4227-4234.
- KARACA R. Kutay, *Dünyadaki Yeni Güç Çin Tek Kutuptan Çift Kutuba*, IQ Yayınları, 2003, İstanbul.
- "Kazakhstan, China Sign Multibillion Dollar Oil Deal", *Monitor*, Cilt 3, No. 178, 25 Eylül 1997, http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Bttnews%5D=201111&tx_ttnews%5BbackPid%5D=211, (Erişim Tarihi 08 Ekim 2009).
- KISSINGER Henry, *On China*, The Penguin Press, 2011, New York.
- LIN Christina Y., "Militarisation of China's Energy Security Policy - Defence Cooperation and WMD Proliferation Along its String of Pearls in the Indian Ocean", *The Institute für Strategie- Politik-Sicherheits- und Wirtschaftsberatung (ISPSW) (Institute for Strategic, Political, Security and Economic Consultancy)*, No. 45, Haziran 2008, <http://www.ispsw.de>, (Erişim Tarihi 31 Mart 2011).
- LİM Tai Wei, *Oil and Gas in China: The New Energy Superpower's Relations with Its Region*, World Scientific Publishing, 2010, Singapur.
- LIU MING, "China and North Korean Crisis; Facing Test and Transition", *Pacific Affairs*, Cilt 76, No. 3, 2003, s. 347-373.
- LIU Xuecheng, *China's Energy Security and Its Grand Strategy, Policy*, Analysis Brief, The Stanley Foundation, Kasım 2006, Iowa.,
- MA Jiantang, "Major Figures of the 2010 National Population", *National Bureau of Statistics of China*, 28 Nisan 2011, http://www.stats.gov.cn/english/newsandcomingevents/t20110428_402722237.htm (Erişim Tarihi; 12 Mayıs 2011).
- MUNEER M. Asif, T., "Energy supply, its demand and security issues for developed and emerging economies", *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, Cilt 11, No. 7, Eylül 2007, s. 1388-1413.
- MUSTAFA Khalid, "Pakistan, Iran Finalise Operational Agreement On Pipeline", *The News Pakistan*, 15 Şubat 2010, <http://www.thenews.com.pk/TodaysPrintDetail.aspx?ID=224353&Cat=2&dt=2/15/2010>, (Erişim Tarihi 24 Kasım 2010).
- PEHRSON Christopher J., *String Of Pearls: Meeting The Challenge Of China's Rising Power Across The Asian Littoral*, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Haziran 2006, Pensinvanya.
- PETERSON Alexander M., "Sino-Japanese Cooperation in the East China Sea: A Lasting Arrangement?", *Cornell International Law Journal*, Cilt 42, s. 442-473.
- Pew Research Center Report*, "Who's winning the Clean Energy Race? G-20 Investment Powering Forward", 2010.,
- "Promoting Human Rights", *China Daily*, 21 Ekim 2010, http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2010-10/21/content_11437863_3.htm, (Erişim Tarihi 21 Mart 2010).
- RENFENG Zhao, "Iran Prefers China for Oil Exploration Projects," *China Business Weekly*, 10 Kasım 2004, http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-11/09/content_390435.htm. (Erişim Tarihi 12 Kasım 2010).
- SAFRONOVA G. (ed.) "Energy Strategy of Russia For The Period Up To 2030", Ministry of Energy of the Russian Federation, Moscow 2010, Kararname No 1715.
- SAKAGUCHI Yoshiaki (Ed.), *East Asian Strategic Review 2010*, The National Institute for Defence Studies, The Japan Times, Mayıs 2010, Tokyo.
- SHASHA Deng, "Key targets of China's 12th five-year plan", *Xinhua*, 5 Mart 2011, s.1, http://news.xinhuanet.com/english/2010/china/2011-03/05/c_13762230.htm, (Erişim Tarihi, 24 Haziran 2011).
- SINHA Tuli, "China-Myanmar Energy Engagements Challenges and Opportunities for India", *Institute of Peace and Conflict Studies*, New Delhi, Issue Brief, No. 134, Kasım 2010, s. 1, http://www.ipcs.org/pdf_file/issue/IB134-SEARP-Tuli.pdf, (Erişim Tarihi 23 Ocak 2011).
- SHEALY Malcolm ve DORIAN James P., *Growing Chinese Energy Demand: Is the World in Denial?*, Center for Strategic and International Studies, Ekim 2007, Washington.
- SHINN David H., "China and The Conflict in Darfur", *Brown Journal of World Affairs*, Cilt 16, No 1, 2009, s. 85-99.
- SHIRK Susan L., *China Fragile Superpower*, Oxford University Publishing, 2007, New York.

Cin'in Değişen Enerji Stratejisinin Dış Politikasına Etkileri (1990–2010)

- SMITH Grant ve SCHMOLLINGER Christian, “China Passes U.S. as World’s Biggest Energy Consumer, IEA Says”, <http://www.bloomberg.com/news/2010-07-19/china-passes-u-s-as-biggest-energy-consumer-as-oil-imports-jump-iea-says.html>, (Erişim Tarihi 27 Haziran 2010).
- SOLIGO Ronald, ve JAFFE Amy, *China’s Growing Energy Dependence: The Costs and Policy Implications of Supply Alternatives*, working paper, Houston, Rice University, Nisan 1999, <http://www.bakerinstitute.org/Pubs/workingpapers/claes/cpis/cpis.html>, (Erişim Tarihi 11 Kasım 2007).
- STAKELBECK Frederic, “The Growing Tehran-Beijing Axis”, *The National Interest*, 5 Ocak 2005, <http://nationalinterest.org/article/the-growing-tehran-beijing-axis-2768>, (Erişim Tarihi 17 Eylül 2010).
- “Statistical Communiqué of the People’s Republic of China on the 2009 National Economic and Social Development”, *Beijing Review*, 11 Mart 2010, http://www.bjreview.com.cn/document/txt/2010-03/15/content_254669.htm, (Erişim Tarihi 21 Eylül 2010).
- TEIWES Frederic C. and SUN Warren, *China’s Road to Disaster; Mao, Central Politicians and Provincial Leaders in Unfolding of Great Leap Forward 1955–1959*, East Gate Book, 1999, New York.
- “Trading Economics”, <http://www.tradingeconomics.com/Economics/GDP-Growth>, (Erişim Tarihi: 13 Mart 2011).
- TROUSH Sergei, “China’s Changing Oil Strategy and its Foreign Policy Implications”, Sonbahar 1999, The Brookings Institution, Center for Northeast Asian Policy Studies, http://www.brookings.edu/articles/1999/fall_china_troush.aspx, (Erişim Tarihi 21 Temmuz 2011).
- Ueroasia Group Report*, “China’s Overseas Investments in Oil and Gas Production”, 16 Ekim 2006.
- UN Security Council, Draft Resolution S/2007/14, 12 Ocak 2007.
- UN General Assembly, “Resolution on Situation of Human Rights in Myanmar”, A/RES/63/245, 24 Aralık 2008.
- WATKINS Eric, “China, Kazakhstan Sign Oil Pipeline Agreement”, *Oil and Gas Journal*, 5 Haziran 2003, http://www.ogj.com/index.html?ARTICLE_ID=177938, (Erişim Tarihi 14 Ekim 2010).
- WONG Edward, “China Signs Deal for Gas in Trade Talk With Putin”, *The New York Times*, 14 Ekim 2009, s. A6.
- World Bank Report*, “An Overview of China’s Transport Sector–2007”, East Working Paper No.15, www.worldbank.org/eaptransport, (Erişim Tarihi, 08 Ekim 2010).
- XIAOYING Qin, “Black and White Cats? We Also Need Green Ones”, *China Daily*, 03 Ekim 2006, s. 4, http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2006-03/10/content_539200.htm (Erişim Tarihi 18 Ekim 2010)
- XIAOCONG Du, “China’s Role in Africa”, <http://www.focac.org/eng/zfgx/dfzc/t689653.htm>, 28 Kasım 2010, (Erişim Tarihi 24 Mayıs 2011).
- XIN Zhiming ve ZHANG Jiawei, “Industrial output up 11% in 2009”, *China Daily*, 21 Ocak 2010, *China Daily*, http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2010-01/21/content_9355234.htm, (Erişim Tarihi 21 Ocak 2010).
- ZAOUALI Sana, “Impact of higher oil prices on the Chinese economy.”, *OPEC Review; Energy Economics & Related Issues*, Cilt. 31, No. 3, Eylül 2007, s. 191–214.
- “2011 Production Statistics”, <http://oica.net/category/production-statistics/>, (Erişim Tarihi 17 Ocak 2011).

Summary

Today, China has economically become one of the main countries in a multi-central structure. Deng's economic policies have created a constantly growing economy. This growing economy has made China a global player. The economic program, which was planned during Deng's rule and which began to bear the fruits in the beginning of 1990s, emerged the need for importation of energy since 1995. Energy import increased continuously and the import-dependency exceeded the security limit in 2009. Acquiring energy will help China maintain economic growth, strengthen the army, and thus carry out relevant policies against Taiwan without any compromises, and to ensure the continuity of the Communist Party. This case began to influence China's foreign policy directly, and has become the most important parameter for the policies, concerning the oil and gas producing countries with which China is willing to develop close relations. Most of these are less developed or developing countries in the Middle East and Africa, and this makes it easy for China to establish close relations.

The aspect not to be overlooked is that a growing economy has an important function in establishing relationships with the countries that have energy resources. These countries increase their people's purchasing power through cheap Chinese products and given the opportunity to sell goods to China without any customs fees. At the same time, China sells military supplies to these countries without any preconditions. These aspects indicate that China aims to acquire energy resources in exchange with cheap products and arms sales.

As for all industrial "giants," "energy security" for China means adequate access to energy resources and acquiring energy without any difficulties. In this context, China states six fundamental aspects in terms of risks or threats. These aspects are; the fact that 80% of its energy import is supplied by maritime shipment, which is dominated greatly by the US Navy; the fact that there are certain matters in diversification of energy resources and in acquiring energy from its source; the fact that the regions with the energy resources are open to all kind of instability; the fact that there is a possibility for the energy prices to be speculated by other powers; the fact that pressure may be applied on China itself on the issues such as global warming, air pollution and etc.; the fact that the problems at the South and East China Sea grow.

Among these aspects, the one that is considered to have priority is the fact that almost 80% of China's energy is imported by maritime shipment and that maritime routes are controlled by the US Navy. China, from its own perspective, tries to solve this problem of insecurity in two ways. China's first way for solving this problem is the strategy of transporting the energy through the pipelines. Second strategic approach for cancelling out the insecurity of maritime lines, or rather for cancelling out the US domination in these maritime lines is the "Pearl Strategy". For China, diversification of energy imports is of vital importance. China wants to diversify its energy resources by importing energy resources from Africa and South America and to eliminate its dependency on Middle East and Central Asia for its own energy security. One of China's security problems mentioned above is the issue of instability in the countries having energy resources. Having a different kind of argument, China considers the attempts from outside towards these countries as an intervention to domestic affairs and as a threat towards the sovereignty of the countries in question; therefore the implementation of interventionist policies. More importantly, China also believes that these interventions obstruct stability.

Besides all the assessments mentioned above, it is obvious that any crisis occurring especially in the regions with energy resources result in the rise of price for oil. China regards the fluctuations in oil prices as a risk. A rise in the oil prices will cause an increase in the costs of industrial production and thus cause the cheap Chinese products to lose their charm. A fall in the oil prices will cause a decrease in the costs of industrial products and thus give China an advantage over the countries against whom it competes.

China and the USA are responsible for the 35% of the world's total greenhouse gas emission. The unwillingness of the USA to reach an agreement with the other states on this issue helps China to take a deep breath for now. However, China already begins to invest greatly for the renewable energy resources (such as wind power and solar power). An increase in these investments may force Chinese economy to spend more money.

Any problems emerging at the South and East China Sea will affect the oil transmission in a negative direction, wiping out the theory of "the peaceful rise," which plays an important role for China to succeed to make itself accepted among the other countries in the world, and may help the USA to gain greater presence with the justification that there are conflicts at these areas).